

Eindrapportage

EVALUATIEONDERZOEK NAAR DE POSITIE EN HET FUNCTIONEREN VAN DE REKENKAMERCOMMISSIE ROERMOND

Aan

Rekenkamercommissie Roermond
Ter attentie van de secretaris, de heer A. Vestjens

Referentiecode 000446.001.01

Van

dr. Igno Pröpper
drs. Govert Schermers
dr. Juul Cornips
drs. Frank van Summeren

Vught, 16 september 2010

PARTNERS⁺PRÖPPER

DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

MARKTVELD 26 · 5261 EB VUGHT

POSTBUS 115 · 5260 AC VUGHT

TELEFOON (073) 658 70 80

WWW.PARTNERSENPROPPER.NL

INFO@PARTNERSENPROPPER.NL

KVK 33300373

Inhoudsopgave

Kern van het onderzoek	1
0.1 Conclusies	2
0.2 Aanbevelingen	5
1 Inleiding	7
2 Doel- en vraagstelling en aanpak	7
2.1 Doel- en vraagstelling	7
2.2 Aanpak	9
2.3 Leeswijzer	10
3 Functioneren van de Rekenkamercommissie	11
3.1 De interne organisatie en werkwijze	11
3.1.1 Rekenkamermodel en samenstelling	11
3.1.2 Taakverdeling	16
3.1.3 Middelen	19
3.1.2 Organisatie van het onderzoeksproces en onderwerpkeuze	21
3.2 Het externe functioneren van de Rekenkamercommissie	25
3.2.1 Relatie en samenwerking binnen het gemeentehuis	25
3.2.2 Communicatie over rapporten en verantwoording	27
3.3 Interne en externe bekendheid van de Rekenkamercommissie	29
4 Bijdrage en effectiviteit van de Rekenkamercommissie	31
4.1 Onderzoeken van de Rekenkamercommissie	31
4.1.1 Aantal onderzoeken	31
4.1.2 Meninge n over de kwaliteit van het onderzoek	32
4.2 Effectiviteit van onderzoek	33
4.2.1 Besluitvorming over aanbevelingen	33
4.2.2 Implementatie van de aanbevelingen	34
5 Voorwaarden voor een effectief functioneren	38
5.1 Het nut van de Rekenkamercommissie	38
5.2 Politiek- bestuurlijke sturing en controle door de raad	40
6 Vergelijking met andere gemeenten	42
Bijlage 1: Gesprekspartners en schriftelijke bronnen	46
Bijlage 2: Normenkader	48
Bijlage 3: Rekenkamercommissie (in-/extern) of commissie van onderzoek	51
Bijlage 4: Overzicht doorlooptijd, besluitvorming en doorwerking aanbevelingen	52

Kern van het onderzoek

Het is de ambitie van de Rekenkamercommissie Roermond een bijdrage te leveren aan leer- en verbeterprocessen binnen het gemeentebestuur. Zij wil daartoe aanbevelingen doen waardoor de gemeente Roermond doeltreffender en doelmatiger kan werken. Voor dit onderzoek formuleerde de Rekenkamercommissie de volgende hoofdvraag:

Hoe functioneert de Rekenkamercommissie Roermond tegen de achtergrond van de gewenste ondersteuning aan de raad in het duale stelsel?

Veel stappen gezet

Na vijf jaar functioneren heeft de Rekenkamercommissie veel stappen gezet. Zo heeft zij een groot aantal onderzoeken opgeleverd, namelijk negen. De aanbevelingen worden nagenoeg allemaal overgenomen door de raad. Er is waardering bij de raad voor de kwaliteit van de onderzoeken. Deze kwaliteit kan nog verder groeien, dat komt onder meer tot uitdrukking in het cijfer dat de raadsleden daaraan toekennen (6,8). De rekenkameronderzoeken dragen bij aan politieke discussie en dialoog in het raadsdomein. Ook heeft de Rekenkamercommissie veel werk gemaakt van de interne communicatie met het college en de ambtelijke organisatie. Hiervoor bestaat bij alle betrokkenen tevredenheid, vooral over de rol die de secretaris van de Rekenkamercommissie en de controller vanuit college/ambtelijke organisatie spelen. Er is sprake van constructieve relaties met de raad, het college en de ambtelijke organisatie.

Verdere groei mogelijk

De Rekenkamercommissie kan op een aantal punten haar functioneren verbeteren. De commissie ziet communicatie over de onderzoeksresultaten als een belangrijk middel om de inwoners beter inzicht te geven in het werk van de gemeente. De onderzoeken zijn echter nog nauwelijks opgepakt door de pers. Dit hangt wellicht samen met een nog gebrekkige aansluiting op de actualiteit. Zowel de raad, het college als de ambtelijke organisatie staan open voor de onderzoeken van de rekenkamercommissie en willen daarvan leren. De raad ziet het rekenkamerinstrument als een nuttige aanvulling ter ondersteuning van zijn taken. Over de feitelijke uitvoering van aanbevelingen bestaat in veel gevallen (vooral ten aanzien van aanbevelingen die zijn gericht aan de raad) geen informatie. De sturing door de raad op uitvoering van aanbevelingen is over de hele linie nog beperkt.

o.1 Conclusies

Het intern en extern functioneren van de Rekenkamercommissie

- 1 De interne organisatie en de werkwijze van de Rekenkamercommissie voldoen goed aan de verwachtingen.
 - a Het gekozen rekenkamermodel heeft meer voor- dan nadelen en de samenstelling van de rekenkamercommissie voorziet in de gevraagde expertise, competenties en vaardigheden.
 - b De taakverdeling is evenwichtig en er is sprake van efficiënte en effectieve samenwerking vanuit een gezamenlijke visie.
 - c Het beschikbare budget, secretariële ondersteuning en de capaciteit voorzien in voldoende middelen om de ambitie (2 onderzoeken per jaar) te realiseren.
 - d De organisatie van het onderzoeksproces voorziet in professioneel opdrachtgeverschap en voldoende waarborgen voor kwaliteitszorg.
 - e De Rekenkamercommissie bepaalt zelf welke onderwerpen worden onderzocht en betreft de raad actief bij het aandragen van suggesties voor onderzoek.

- 2 Er is sprake van een constructief en coöperatief samenspel tussen de Rekenkamercommissie en interne spelers (raad, college en ambtelijke organisatie).
 - a Het samenspel met de raad is voldoende geborgd via raadsleden die zitting hebben in de commissie. De samenwerking met het college is nu voldoende en verbeterd ten opzichte van het verleden. Het samenspel tussen de ambtelijke contactpersonen (secretaris van de Rekenkamercommissie en de controller) verloopt goed.
 - b De Rekenkamercommissie biedt voldoende inzet op de communicatie voorafgaande, tijdens en na onderzoeken, onder meer via een introductiebijeenkomst en een afsluitende presentatie voor de raad. De communicatie draagt bij aan een politiek relevante discussie en dialoog in het raadsdomein.

Op een aantal punten is extra aandacht nodig:

 - Enkele raadsleden geven aan dat zij meer geïnformeerd willen worden over de voortgang van rekenkameronderzoek of vaker als respondent betrokken willen worden.
 - De timing van de onderzoeken is niet afgestemd op de actualiteit van thema's of agendapunten.
 - De kwaliteit van de eindpresentaties door de Rekenkamercommissie in de raad of de commissie wordt als 'wisselend' ervaren en kan verder groeien.

- 3 De Rekenkamercommissie is in voldoende mate zichtbaar en bekend binnen het gemeentehuis. Buiten het gemeentehuis is de Rekenkamercommissie in beperkte mate zichtbaar en herkenbaar. Daarmee realiseert de commissie (nog) niet de ambities om de inwoners beter inzicht te geven in het werk van het gemeentebestuur.

De bijdrage van de Rekenkamercommissie (effectiviteit)

- 4 Raadsleden en het college zijn tevreden over de bijdrage van de Rekenkamercommissie in termen van het aantal onderzoeken (negen sinds 2005) en de kwaliteit van de onderzoeken. Ambtenaren zijn kritisch over de kwaliteit van een deel van de onderzoeksrapporten en geven aan dat het aantal niet zou moeten toenemen om een goede verwerking van de verbeteracties te waarborgen.

Op een aantal punten is extra aandacht nodig:

- Een enkel raadslid vindt dat de aanbevelingen scherper geformuleerd mogen worden en de rapporten meer stelling mogen nemen.
- Ambtenaren geven aan dat de kwaliteit van de externe onderzoekers in een aantal gevallen te wensen overlaat. Rapporten leiden voor hen niet altijd tot nieuwe inzichten.

- 5 De Rekenkamercommissie is in voldoende mate effectief wanneer we dat afmeten aan de mate waarin de raad aanbevelingen overneemt. Deze besluiten bieden echter onvoldoende garantie voor feitelijke uitvoering van aanbevelingen.

- a Vrijwel alle aanbevelingen van de Rekenkamercommissie zijn overgenomen en daarmee in besluitvorming vastgelegd.
- b De aanbevelingen die zijn gericht aan het college zijn in meerderheid uitgevoerd (het gaat om 47 van de 77 aanbevelingen ofwel 61%).
- c Voor het merendeel van de aanbevelingen die zijn gericht aan de raad is geen informatie beschikbaar over de mate van uitvoering (het gaat om 27 van de 39 aanbevelingen ofwel 69%).

Op een aantal punten is extra aandacht nodig:

- De raad formuleert doorgaans een onvoldoende adequate opdracht voor de uitvoering van aanbevelingen. Opdrachten aan het college zijn onvoldoende evalueerbaar en bij aanbevelingen over het eigen functioneren, ontbreekt in de meeste gevallen een concrete opdracht.

Voorwaarden voor een effectief functioneren

- 6 Raadsleden vinden de rekenkamerfunctie een waardevol instrument en zowel raad, college en ambtelijke organisatie staan open voor aanbevelingen om daarvan te leren. Toch zijn er onvoldoende voorwaarden aanwezig voor een goede doorwerking van het rekenkameronderzoek. Dit is vooral gelegen in de beperkte sturing door de raad op uitvoering van aanbevelingen.

- a Raadsleden vinden de rekenkamerfunctie in potentie een waardevol instrument. Zij vinden dat de praktische meerwaarde nog niet helemaal uit de verf komt vooral door een nog onvoldoende zichtbare doorwerking van verbeteringen als gevolg van rekenkameronderzoek.
- b De raad geeft in beperkte mate invulling aan sturing en controle op de uitvoering van aanbevelingen: hij formuleert een matig evalueerbare opdracht aan het college, de raad vraagt geen uitvoeringsplannen aan het college, de raad geeft geen handen en voeten aan de aanbevelingen, aanbevelingen aan de raad worden matig voorzien van afspraken over de wijze van uitvoering, het

college informeert de raad matig over de wijze waarop en de mate waarin de aanbevelingen zijn uitgevoerd.

De zes aanbevelingen uit een Nazorg-onderzoek van de Rekenkamercommissie (november 2008) om hierin verbeteringen aan te brengen zijn nog steeds van toepassing. Vier van deze aanbevelingen zijn niet uitgevoerd, namelijk:

- a Per onderzoek bepaalt de raad in hoeverre hij zelf actief aan de slag gaat met de uitvoering van de aanbevelingen en stelt zo nodig budgetten beschikbaar voor actieve kaderstelling.
 - b De raad bepaalt per onderzoek hoe hij geïnformeerd wil worden over de uitvoering van de aanbevelingen gericht aan de raad en het college.
 - c De raad ziet actief toe op de uitvoering van de aanbeveling door het college.
 - d De griffier heeft een actieve rol in monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen door de raad.
- 7 De Rekenkamercommissie Roermond doet het in vergelijking met de rekenkamercommissies van Assen, Hoogeveen en Harderwijk goed.
- a De Rekenkamercommissie Roermond produceert de meeste onderzoeken in vergelijking met de andere gemeenten.
 - b De Rekenkamercommissie Roermond beschikt over een lager budget dan het landelijk gemiddelde, maar scoort goed ten opzichte van de drie onderzochte vergelijkbare gemeenten.
 - c De Rekenkamercommissie Roermond scoort goed (tweede plaats) ten aanzien van ondersteuningscapaciteit.

Op basis van een schatting van de secretarissen van de rekenkamercommissies scoort de Rekenkamercommissie Roermond lager ten aanzien van de doorwerking van onderzoeken – in vergelijking met deze drie gemeenten. Verschillende leerpunten die de andere rekenkamercommissies voor zichzelf formuleren, blijken ook voor Roermond bruikbaar, vooral die over de externe communicatie.

o.2 Aanbevelingen

Aanbevelingen gericht aan de rekenkamercommissie

- 1 Verbeter de aansluiting van de rekenkameronderzoeken bij de politiek-bestuurlijke actualiteit.
 - a Verkort waar nodig de doorlooptijd van het onderzoek en spits het onderzoek toe op die punten die relevant zijn voor toekomstig beleid of politiek-bestuurlijk handelen.
 - b Richt rekenkameronderzoek op onderwerpen die in de nabije toekomst spelen. De resultaten van rekenkameronderzoek naar de ervaringen met dit onderwerp tot nu kunnen dan goed van pas komen.
Richt de gesprekken met de fracties en richt de eigen scan ter voorbereiding van het onderzoeksprogramma expliciet op mogelijke onderwerpen die in de nabije toekomst spelen.
 - c Beweeg raad en college tot het maken van een lange-termijn agenda, waarop het rekenkameronderzoek kan aansluiten.

- 2 Versterk de doorwerking van de aanbevelingen.
 - a Vergroot de betrokkenheid van raadsleden tijdens het onderzoek door deze als respondent te spreken, in het bijzonder over hun eigen functioneren in relatie tot het onderwerp.
 - b Sluit de aanbevelingen aan bij bestaande veranderingsdynamiek binnen college en ambtelijke organisatie en ga hierover met hen het gesprek aan zonder afbreuk te doen aan een kritische en onafhankelijke opstelling.
 - c Maak gebruik van andere werkvormen, zoals workshops of symposia, om gezamenlijk met alle betrokken van de uitkomsten van het onderzoek kennis te nemen en ervan te leren.

- 3 Vergroot de inspanning om de ambitie te realiseren dat inwoners een beter inzicht hebben in het werk van het gemeentebestuur en de rekenkamercommissie meer buiten het gemeentehuis zichtbaar is.
 - a Vergroot de bruikbaarheid van rekenkameronderzoeken door aan te sluiten bij de actualiteit (zie de aanbevelingen 1 en 2).
 - b Betrek ook de ‘externe partijen’ die betrokken zijn bij een bepaald onderwerp, bij de presentatie van de uitkomsten (zie aanbeveling 2c).
 - c Knoop een persoonlijke relatie aan met de lokale media en toon actieve bereidheid interviews te geven over de onderzoeksrapporten.

Aanbeveling gericht aan de raad

- 4 Vergroot de politieke sturing en controle op de uitvoering van de overgenomen aanbevelingen van de rekenkamercommissie.
 - a Voer de aanbevelingen uit van het Nazorg-onderzoek 2008:
 - Per onderzoek bepaalt de raad in hoeverre hij zelf actief aan de slag gaat met de uitvoering van de aanbevelingen en stelt zo nodig budgetten beschikbaar voor actieve kaderstelling.

- De raad bepaalt per onderzoek hoe hij geïnformeerd wil worden over de uitvoering van de aanbevelingen gericht aan de raad en het college.
 - De raad ziet actief toe op de uitvoering van de aanbeveling door het college.
 - De griffier heeft een actieve rol in monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen door de raad.
- b Formuleer een evalueerbare opdracht aan college en griffier voor de uitvoering van aanbevelingen. Maak in het bijzonder duidelijk wanneer een aanbeveling geïmplementeerd moet worden.

1 Inleiding

De Rekenkamercommissie Roermond is in september 2004 als uitvloeisel van de Wet dualisering gemeentestuur uit 2002 in het leven geroepen. De Rekenkamercommissie doet onderzoek naar de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid.¹ De Rekenkamercommissie heeft inmiddels negen onderzoeksrapporten opgeleverd.

Na ruim vijf jaar Rekenkamercommissie is het goed om terug te kijken en te reflecteren op het eigen functioneren. Om die reden heeft de Rekenkamercommissie een evaluatie laten uitvoeren. Deze rapportage doet daarvan verslag.

2 Doel- en vraagstelling en aanpak

2.1 Doel- en vraagstelling

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is inzicht krijgen in het intern en extern functioneren van de Rekenkamercommissie in relatie tot haar rol en taak in het duale bestel, teneinde mogelijkheden aan te reiken om de relevantie en het kwaliteitsniveau van de Rekenkamercommissie verder te versterken.

Vraagstelling

Hoe functioneert de Rekenkamercommissie Roermond tegen de achtergrond van de gewenste ondersteuning aan de raad in het duale stelsel?

Deelvragen

De centrale onderzoeksvraag valt uiteen in een aantal deelvragen. Deze deelvragen hebben betrekking op drie ‘aandachtsvelden’ van het functioneren van de Rekenkamercommissie.

A. HET INTERN EN EXTERN FUNCTIONEREN VAN DE REKENKAMERCOMMISSIE

- 1 In hoeverre voldoet de interne organisatie en werkwijze van de Rekenkamercommissie aan de verwachtingen?
 - a Welk model heeft de Rekenkamercommissie (in vergelijking tot andere gemeenten)?
Hoe was de personele samenstelling van de Rekenkamercommissie en hoe is deze in de loop der jaren veranderd?
 - b Hoe is de taakverdeling binnen de Rekenkamercommissie geregeld?

¹ Bron: Reglement van Orde Rekenkamercommissie Roermond.

- c Welke financiële en personele middelen heeft de Rekenkamercommissie Roermond tot haar beschikking om zo optimaal mogelijk haar werk te doen, en op welke wijze zet zij deze middelen in?
 - d Op welke manier is het gehele proces van het uitvoeren van onderzoeken georganiseerd en hoe wordt de kwaliteit van de onderzoekswerkzaamheden bewaakt?
 - e Hoe verloopt het proces van onderwerpkeuze (van inventarisatie en de totstandkoming van het onderzoeksprogramma)?
- 2 Is er sprake van een constructieve relatie en samenwerking tussen de Rekenkamercommissie en mensen binnen en buiten het gemeentehuis?
 - a Hoe is de samenwerking met de ambtelijke en politieke organisatie?
 - b Op welke manier communiceert de Rekenkamercommissie over de rapporten en legt zij verantwoording af over haar werkzaamheden?
 - 3 Wat is de interne en externe bekendheid van het werk van de Rekenkamercommissie?

B. DE BIJDRAGE VAN DE REKENKAMERCOMMISSIE (EFFECTIVITEIT)

- 4 Welke bijdrage heeft de Rekenkamercommissie geleverd?
 - a Hoeveel en welke rapporten zijn uitgebracht?
 - b Wat is de mening van raadsleden, collegeleden en betrokken ambtenaren over de kwaliteit van de onderzoeken van de Rekenkamercommissie?
- 5 Hoe effectief is het werk van de Rekenkamercommissie Roermond?
 - a Welke aanbevelingen zijn door de raad (en het college) overgenomen?
 - b Worden aanbevelingen door de raad, het college en de ambtelijke organisatie geïmplementeerd?

C. VOORWAARDEN VOOR EEN EFFECTIEF FUNCTIONEREN

- 6 In hoeverre zijn in de gemeente Roermond de voorwaarden aanwezig voor een goed functionerende Rekenkamercommissie die effect sorteert in de gemeente?
 - a Hoe staan de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie tegenover de Rekenkamercommissie als instrument?
 - b In hoeverre en op welke wijze vindt er politiek-bestuurlijke sturing en controle plaats op de uitvoering van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie?
 - c Welke overige factoren dragen bij aan een effectief functioneren van de Rekenkamercommissie in de gemeente Roermond?
- 7 Hoe doet de Rekenkamercommissie het in vergelijking met andere vergelijkbare gemeenten?

Er is gebruik gemaakt van een normenkader (zie bijlage 2). Het normenkader schept focus en levert de beoordelingscriteria aan de hand waarvan naar de feitelijke praktijk is gekeken.

2.2 Aanpak

De evaluatie is door onderzoeks- en adviesbureau Partners+Pröpper uitgevoerd in de periode van 14 april 2010 tot en met augustus 2010. Het onderzoeksteam bestond uit dr. Igno Pröpper, drs. Govert Schermers, dr. Juul Cornips en drs. Frank van Summeren.

Het onderzoek bestond uit drie fasen:

Figuur 2.2: Aanpak van de evaluatie in schema

Tijdens de eerste fase zijn de doelstellingen, de reikwijdte, planning en andere relevante aspecten als communicatie over het onderzoek uitgelijnd. Tevens is voor betrokkenen (raadsleden, college, griffier, ambtelijk betrokkenen) een introductiebijeenkomst georganiseerd.

Tijdens de tweede fase heeft de feitelijke evaluatie plaatsgevonden via dossierstudie en interviews onder acht raadsleden, een vertegenwoordiger vanuit het college (burgemeester), de voorzitters (oud en huidig) en leden van de Rekenkamercommissie (oud en huidig) en ambtelijk medewerkers (zie bijlage 1). Daarnaast is een vragenlijst voorgelegd aan de griffier (over doorwerking² van aanbevelingen gericht aan de raad) en aan het college (over de doorwerking van aanbevelingen gericht aan het college/de ambtelijke organisatie).

De Rekenkamercommissie Roermond is op basis van het model (gemengd model), de omvang van de gemeente (tussen de 40.000 en 60.000 inwoners) en de ligging in Nederland (niet Randstedelijk) vergeleken met drie andere Rekenkamercommissies. Hierbij is gebruik gemaakt van een vragenlijst en telefonische informatie van de Rekenkamercommissies van Hoogeveen, Assen en Harderwijk.

² Doorwerking: mate waarin de aanbevelingen van (in dit geval) de Rekenkamercommissie zijn uitgevoerd.

In de laatste fase heeft interpretatie en analyse plaatsgevonden en is de rapportage opgesteld.

2.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de doel- en vraagstelling, evenals de aanpak van de evaluatie. Vervolgens gaat hoofdstuk 3 in op het interne en externe functioneren van de Rekenkamercommissie. De bijdrage van de Rekenkamercommissie wordt beschreven in hoofdstuk 4. De vraag in hoeverre de voorwaarden voor een effectief functioneren van de Rekenkamercommissie aanwezig zijn in de gemeente Roermond, komt aan de orde in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 is een vergelijking gemaakt met drie andere gemeenten.

AANSLUITING HOOFDVRAGEN, DEELVRAGEN, NORMEN

Elk hoofdstuk start met de hoofdvragen waarop een antwoord wordt gegeven. In de afzonderlijke paragrafen brengen we telkens de daarbij behorende deelvragen en normen in beeld. Via deze weg maken we transparant waarop de bevindingen aansluiten.

3 Functioneren van de Rekenkamercommissie

Hoofdstuk 3 geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- 1 In hoeverre voldoen de organisatie en werkwijze van de Rekenkamercommissie aan de verwachtingen?
- 2 Is er sprake van een constructieve relatie en samenwerking tussen de Rekenkamercommissie en mensen binnen en buiten het gemeentehuis?
- 3 Wat is de interne en externe bekendheid van het werk van de Rekenkamercommissie?

3.1 De interne organisatie en werkwijze

3.1.1. Rekenkamermodel en samenstelling

Deelvragen en normen

Deelvraag A1a: Welk model heeft de Rekenkamercommissie (in vergelijking tot andere gemeenten)?
Hoe was de personele samenstelling van de Rekenkamercommissie en hoe is deze in de loop der jaren veranderd?

Norm A:

- 1 Het gemengde model heeft meer voor- dan nadelen ten opzichte van andere mogelijke rekenkamermodellen, zoals een interne commissie, een externe commissie, samenwerkingsmodel met andere gemeenten.
- 2 De Rekenkamercommissie is op een dusdanige wijze samengesteld dat er voldoende expertise, competenties en vaardigheden aanwezig zijn op het gebied van onderzoek, functioneren van de lokale politiek en organisatie, politiek- bestuurlijke sensitiviteit en communicatie.
- 3 De Rekenkamercommissie voldoet aan de criteria kwaliteit, onafhankelijkheid, betrokkenheid en draagvlak.
- 4 Raadsleden uit de Rekenkamercommissie opereren onafhankelijk:
 - Vermijden politiek woordvoerschap over door de Rekenkamercommissie uitgebrachte rapporten, adviezen of uitspraken.
 - Onthouden zich van uitspraken c.q. kennisoverdracht aangaande in de Rekenkamercommissie opgedane wetenschap, informatie en overige gegevens.
 - Bepalen hun overwegingen in de Rekenkamercommissie zonder last of ruggespraak vanuit hun fractie.

Beschrijving samenstelling en rekenkamermodel

De Rekenkamercommissie bestaat uit drie externe leden waaronder de voorzitter (benoemd voor de periode van 6 jaar) en drie interne (raads)leden.³ In de periode 2006 – 2009 hebben enkele personele wisselingen plaatsgevonden:

- In december 2006 is afscheid genomen van een extern lid en is één van de huidige externe leden benoemd op voordracht van de raad.

³ Conform art. 2 en 3 Verordening op de Rekenkamercommissie Roermond (3 juni 2004, laatstelijk gewijzigd 2 januari 2007).

- Op 16 januari 2007 zijn drie nieuwe raadsleden benoemd.⁴
- Op 18 december 2009 is de huidige voorzitter (extern lid) benoemd op voordracht van de raad.
- Op 12 februari 2009 is een extern lid benoemd op voordracht van de raad, ter vervanging van een vertrekkend lid.
- Op 1 maart 2009 is de huidige secretaris aangetreden.

Momenteel is de gehele rekenkamercommissie vernieuwd in vergelijking met de start in 2005.

Het is een in de praktijk gegroeid gebruik dat twee coalitieraadsliden en één oppositieraadslid in de Rekenkamercommissie zitting hebben. De huidige leden zijn steeds unaniem gekozen door de raad.

De raad van Roermond heeft gekozen voor het *gemengde rekenkamercommissiemodel*, dat wil zeggen dat de commissie bestaat uit raadsleden en externe leden.⁵ In dit model wordt directe betrokkenheid door de raad gecombineerd met een onafhankelijke positie van de Rekenkamercommissie. Dit laatste wordt bovendien benadrukt doordat Roermond heeft gekozen voor een extern lid als voorzitter.

In 2009 is circa 45 % van de rekenkamers vormgegeven volgens het gemengde model, circa 42 % heeft uitsluitend externe leden en 3 % van de rekenkamers kent alleen interne leden. De overgrote meerderheid van de rekenkamers (namelijk 95 %) heeft net als Roermond een extern lid als voorzitter.⁶

Het model van de Rekenkamercommissie is sinds de start in 2005 niet gewijzigd.

De voor- en nadelen van het huidige rekenkamermodel

Er is geen ‘beste’ model voor de rekenkamer. De verschillende modellen die in de praktijk worden toegepast hebben voor- en nadelen. De keuze is afhankelijk van de situatie en lokale ambities voor de rekenkamerfunctie.

In bijlage 3 zijn de voor- en nadelen van verschillende rekenkamermodellen op een rij gezet. Het gekozen gemengde rekenkamermodel kent als voordelen dat de raad relatief veel invloed heeft op de samenstelling van de rekenkamercommissie en voldoende binding van de rekenkamercommissie met de raad en de lokale situatie bestaat. Nadelen van dit model zijn het pettenprobleem van de raadsleden (‘zij onderzoeken hun eigen beleid’), de potentiële zware belasting voor raadsleden naast het ‘reguliere’ raadswerk en beperkingen bij het selecteren van leden op kennis en vaardigheden voor rekenkameronderzoek. Bij het werven onder externe leden is de ‘vijver’ immers veel groter dan de leden van de raad.

⁴ Dit gebeurde overigens niet conform de Verordening op de Rekenkamercommissie (artikel 3 lid 1; voordracht door een werkgroep uit de commissie voor AZC).

⁵ De samenstelling (en daarmee model), taken en werkwijze van de Rekenkamercommissie zijn neergelegd in de Verordening op de Rekenkamercommissie Roermond (3 juni 2004, laatstelijk gewijzigd 2 januari 2007 en het Reglement van Orde (1 mei 2007). Een *volledig extern* model bestaat alleen uit externe leden, dus geen raadsleden, een *intern* model bestaat uit alleen raadsleden (zie ook bijlage 3).

⁶ Jacques Necker, RekenkamerMonitor 2009, 10 juni 2010, p. 4.

Uit de diverse interviews en groepsgesprekken tekenen we de voor- en nadelen op zoals de direct betrokkenen in Roermond die ervaren. Zie tabel 3.1.

Bron	Voordeel	Nadeel	Consequenties
Raadsleden (gesprekken met acht raadsleden)	Grote binding tussen raad en rekenkamercommissie. Raadsleden hebben grotere kennis van gemeente en politiek-maatschappelijke verhoudingen. Goede mix van praktische én maatschappelijke verhoudingen.	Risico dat raadsleden zich laten leiden door politieke motieven. Daar zijn geen feitelijke aanwijzingen voor gevonden.	Raadsleden willen (op één na) het huidige model behouden. Een raadslid heeft voorkeur voor een volledig extern model.
College (gesprek met één vertegenwoordiger)		Onafhankelijkheid van raadsleden: onvoldoende vrij en onbevangen bij behandeling rapporten. Aanbevelingen onvoldoende scherp.	Voorkeur voor een <i>externe</i> rekenkamercommissie met materiedeskundigen. Kwaliteit is en was overigens wel aanwezig in de commissie.
Organisatie (diverse interviews)	Draagvlak bij de raad. Meer doorwerking van aanbevelingen bij de raad.		Eén gesprekspartner heeft voorkeur voor een regionale rekenkamercommissie in Midden-Limburg.
Leden rekenkamercommissie (huidige en voormalige leden)	Goede positie van en draagvlak voor de rekenkamercommissie binnen de lokale politiek. Kennis over ontwikkelingen binnen gemeente en samenleving.	Externe leden hebben geen inspraak in aanstelling en het profiel van de interne leden.	Huidige model behouden. Eén respondent: Minder raadsleden, externe voorzitter en iemand vanuit de organisatie (controller).

Tabel 3.1: Voor- en nadelen van het huidige model volgens diverse respondenten.

Samengevat zien de respondenten meer voor- dan nadelen bij het huidige gemengde rekenkamermodel en willen zij dit behouden.

Expertise, competenties en vaardigheden

In tabel 3.2 geven we een overzicht van de relevante expertise, vaardigheden en competenties van de leden van de rekenkamercommissie op basis van hun Curriculum Vitae.

Belangrijke expertise, vaardigheden en competenties	Drie externe leden	Drie interne leden (raadsleden)
Onderzoek	Opleiding sociale geografie. Werkervaring bij gemeente op gebied van onderzoek. Werkervaring onderzoeksbureau en Raad van State. Opleiding accountancy. Lid van een andere rekenkamercommissie.	Diverse universitaire opleidingen.
Functioneren lokale politiek en organisatie	Opleiding accountancy Werkervaring bij VNG en gemeente. Eigen juridisch adviesbureau.	In algemene zin aanwezig vanuit uitoefenen raadslidmaatschap en diverse nevenfuncties (zoals vrijwilligerswerk).
Politiek-bestuurlijke sensitiviteit	Geen uitspraak (niet te ontlenen aan de CV's).	In algemene zin aanwezig via uitoefening van het raadslidmaatschap.
Communicatie	Werkervaring bij een gemeente op gebied van communicatie.	Via werkervaring (onder meer in het bedrijfsleven).

Tabel 3.2: Aanwezige expertise, vaardigheden en competenties binnen de Rekenkamercommissie

Uitgaande van deze CV's zijn de benodigde expertise, vaardigheden en competenties aanwezig. In de praktijk blijkt dat deze ook worden ingezet. Geïnterviewde raadsleden, college en ambtenaren onderschrijven namelijk unaniem dat de Rekenkamercommissie over voldoende expertise, competenties en vaardigheden beschikt.

Samengevat kan worden vastgesteld dat de Rekenkamercommissie op zodanige wijze is samengesteld dat voldoende expertise, competenties en vaardigheden aanwezig zijn op het gebied van onderzoek, functioneren van de lokale politiek en organisatie, politiek-bestuurlijke sensitiviteit en communicatie.

Kwaliteit, onafhankelijkheid, betrokkenheid en draagvlak van de rekenkamercommissie

Uit interviews met vertegenwoordigers van raad, college en organisatie blijkt dat de Rekenkamercommissie voldoende kwaliteit, onafhankelijkheid, betrokkenheid en draagvlak heeft (zie ook tabel 3.1). Zo ervaren raadsleden kwaliteit in de zin van aanwezige (praktijk)kennis over de gemeente en politiek-maatschappelijke

betrokkenheid van de leden. Raadsleden, ambtenaren en de leden van de rekenkamercommissie wijzen allen op het grote draagvlak van de commissie binnen het gemeentebestuur (en de organisatie).

Functioneren van de raadsleden uit de Rekenkamercommissie

Raadsleden dienen op grond van het Reglement van Orde eventuele belangenverstrengelingen voorafgaande aan een onderzoek te melden. In de praktijk zijn er voldoende aanwijzingen dat raadsleden onafhankelijk opereren. Zo blijkt uit de schriftelijke bronnen en de interviews dat raadsleden die zitting hebben in de rekenkamercommissie politiek woordvoerderschap vermijden over de rapporten van de Rekenkamercommissie.⁷ Op een ‘heidag’ van de Rekenkamercommissie (1 november 2008) is als verbeterpunt wel aangevoerd dat raadsleden “geen politieke of publieke uitspraken doen over een rapport, aanbeveling of richtinggevende uitspraak”. Uit gesprekken met leden van de rekenkamercommissie blijkt dat raadsleden in het verleden wel eens (incidenteel) politiek gedreven afwegingen maakten binnen de Rekenkamercommissie. Daar is nu echter geen sprake meer van.

Gezien de reikwijdte van deze evaluatie is niet onderzocht of wordt voldaan aan artikel 6 van het Reglement van Orde van de Rekenkamercommissie (dat ingaat op directe of indirecte (financiële) persoonlijke belangen of door naaste familieleden en nauwe persoonlijke relaties in relatie tot deelname aan onderzoek of delen daarvan). Er zijn overigens geen aanwijzingen of signalen die aanvullend onderzoek op dit punt rechtvaardigen.

Samenvattend constateren we dat de raadsleden uit de Rekenkamercommissie onafhankelijk van hun politieke kleur of fractie opereren.

⁷ Zie bijvoorbeeld het verslag van de raadsvergadering 11 februari 2010: “Vanwege mijn dubbele pet als lid van de rekenkamercommissie en VVD-fractie zal ik niet deelnemen aan de discussie en besluitvorming [..]”.

3.1.2 Taakverdeling

Deelvraag en normen

Deelvraag A1b: Hoe is de taakverdeling binnen de Rekenkamercommissie geregeld?

Norm C:

Er is sprake van een efficiënte en effectieve samenwerking tussen de leden van de Rekenkamercommissie:

- Er is een gezamenlijke visie op de functie, taken en rollen van de Rekenkamercommissie.
- Het is relatief eenvoudig tot overeenstemming te komen bij het nemen van beslissingen.
- De Rekenkamercommissie maakt gebruik van de inhuur van externe deskundigheid wanneer nodig.
- Geleverde inspanning/bijdrage van externe en interne leden en van de secretaris is evenwichtig verdeeld.

Beschrijving van de taakverdeling binnen de Rekenkamercommissie

De *voorzitter* van de Rekenkamercommissie heeft op basis van artikel 3 lid 3 van de Verordening op de Rekenkamercommissie als taken:

- Tijdig en periodiek bijeen roepen van de commissie.
- Leiden vergaderingen.
- Bewaken uitgangspunten en werkwijze en bevorderen van een zorgvuldige besluitvorming.
- Regelmatig overleg met onderzoekers en secretariaat.⁸

In de eerste 2 à 3 jaren lag het accent (bewust) bij het opzetten en laten functioneren van de Rekenkamercommissie. De aandacht was vooral gericht op de interne processen en werkwijze van de Rekenkamercommissie. Momenteel is de taak van de voorzitter meer geprononceerd en ook extern gericht. Zo vervult de voorzitter meer een ambassadeursrol en draagt hij expliciet bij aan de profilering van de commissie richting bestuur en organisatie. De communicatie met de gemeentelijke organisatie verloopt nu via de voorzitter en de secretaris van de Rekenkamercommissie.⁹

De *leden* hebben als taken:¹⁰

- Als ‘adopterend lid’ actief onderzoek begeleiden.¹¹
- Fungeren als klankbord voor de secretaris die belast is met de dagelijkse aansturing van de onderzoeken.¹²

⁸ Verordening op de Rekenkamercommissie, artikel 7 lid 4.

⁹ Bron: Interview met leden van de Rekenkamercommissie.

¹⁰ Bronnen: Reglement van Orde Rekenkamercommissie Roermond en Onderzoeksprotocol Rekenkamercommissie Roermond.

¹¹ Elk onderzoek wordt geadopteerd door minimaal twee leden, telkens een extern lid en een raadslid (bron: Jaarverslag 2009). Zij begeleiden onder andere actief het onderzoek. Het werken met adopterende leden wordt vanaf het begin gehanteerd (bron: Onderzoeksprogramma 2005).

¹² Bron: Jaarverslag Rekenkamercommissie over 2009.

- Als adopterend lid: een voorselectie maken van offertes ten behoeve van een toelichting van de offerte aan de Rekenkamercommissie en mede kiezen van het uitvoerende onderzoeksbureau.
- Als adopterend lid: ambtelijke en bestuurlijke wederhoorreactie bespreken, te besluiten over het nawoord en de aanbieding van het rapport en presentatie in commissie/raad.
- Begeleiden van het onderzoeksbureau.

De Rekenkamercommissie wordt ondersteund door een secretaris.¹³ De *secretaris* heeft als taken:

- 1 Het voeren van het secretariaat (circa 60% van de werkzaamheden; 0,2 fte), zoals het voorbereiden van vergaderingen, verslaglegging van de vergaderingen, agendaplanning, en archief/vorming dossiers¹⁴.
- 2 Ondersteunen van onderzoek (circa 40%; 0,13 fte). De ondersteuning bestaat onder meer uit de volgende activiteiten:
 - Ondersteunen bij formuleren van de onderzoeksoptzettingen.
 - Begeleiden (met de ‘adopterende’ leden) van de door externen uit te voeren onderzoeken en van de onderzoeksbureaus (eerste aanspreekpunt).
 - Mede beoordelen van externe rapportages.
 - Adviseren op het gebied van conclusies en aanbevelingen, mede-auteur van de oplegger van de Rekenkamercommissie bij de externe rapporten.
 - Opstellen van de concepttraadsvoorstellen.
 - Regelen van drukwerkzaken rondom rapporten.
 - Participeren in externe contacten (NVRG vergaderingen, congressen, Limburgse kring van secretarissen).
 - Het met de vaste ambtelijke contactpersoon organiseren van de uitvoering van onderzoek (de ambtelijke contactpersoon zorgt bijvoorbeeld voor het doorzetten van het verzoek voor de ambtelijke en bestuurlijke wederhoorreactie en coördineert de totstandkoming van die reacties).

Gezamenlijke visie op de Rekenkamercommissie

De Rekenkamercommissie formuleert, in aanvulling op de Verordening op de Rekenkamercommissie Roermond, de volgende visie:

“De Rekenkamercommissie wil met haar rapporten leer- en verbeterprocessen stimuleren en aanbevelingen doen waardoor de gemeente Roermond doeltreffender en doelmatiger kan werken. De commissie ziet daarnaast communicatie van onderzoeksresultaten als een belangrijk middel om de inwoners beter inzicht te geven in het werk van de gemeente” (Reglement van Orde van de Rekenkamercommissie gemeente Roermond, p. 2).

¹³ De huidige secretaris is sinds 2009 in deze functie werkzaam.

¹⁴ Bron: secretaris van de Rekenkamercommissie en artikel 7 Verordening op de Rekenkamercommissie.

In het Reglement van Orde en het Onderzoeksprotocol omschrijft de rekenkamercommissie de eigen rol in aansluiting op de Gemeentewet: ze versterkt de controlerende taak van de gemeenteraad (Reglement van Orde, p. 1). De Rekenkamercommissie beschikt niet over aanvullende visiedocumenten, bijvoorbeeld op de wijze waarop leer- en verbeterprocessen gestimuleerd kunnen worden. Uit de interviews met leden van de Rekenkamercommissie blijkt wel dat de leden de bovenstaande visie delen en ondersteunen.

Besluitvorming binnen de commissie

Op een heidag van de rekenkamercommissie in november 2008 komt aan de orde dat de besluitvorming wat slagvaardiger kan worden ingericht, waarbij besluiten niet opnieuw ter discussie worden gesteld. Op basis hiervan vindt een aanpassing plaats van de vergaderwijze. Uit interviews met de leden van de rekenkamercommissie blijkt dat deze aanpassing inderdaad tot snellere en betere besluitvorming leidt. Zij schrijven de bestaande efficiënte besluitvorming in grote mate toe aan het opereren van de voorzitter die effectief leiding neemt tijdens de vergaderingen.

Er zijn geen aanwijzingen dat de rekenkamercommissie lastig of niet tot besluiten kan komen als gevolg van voortdurende verschillen in inzicht.

Geconstateerd kan worden dat de rekenkamercommissie momenteel relatief eenvoudig tot overeenstemming kan komen bij het nemen van beslissingen.

Inhuur van externe deskundigheid

De uitvoering van de onderzoeken wordt over het algemeen uitbesteed vanwege de relatief beperkte capaciteit van de ambtelijke ondersteuning van de Rekenkamercommissie en vindt alleen plaats als dit nodig is.¹⁵ In de vijf jaarverslagen van de Rekenkamercommissie (2005 tot en met 2009) is de externe begeleiding bij onderzoek steeds verantwoord. Het betreft telkens inhuur van externe onderzoekers voor de uitvoering van onderzoek (negen onderzoeken tot en met 2009). De rekenkamercommissie huurt dus alleen externe ondersteuning in voor de uitvoering van onderzoeken. Dit is conform bepalingen in het Onderzoeksprotocol.

De verdeling van inzet en bijdragen binnen de commissie

Op de hiervoor genoemde heidag van de rekenkamercommissie in 2008 komt ook naar voren dat de externe leden een onevenredig grote inspanning leverden. De taakverdeling is nadien gewijzigd. Leden van de rekenkamercommissie geven aan dat de onderlinge inzet en bijdragen (van interne en externe leden en van de secretaris) momenteel evenwichtig zijn verdeeld.¹⁶

¹⁵ Zie: Artikel 8 Onderzoeksprotocol.

¹⁶ Bron verslag evaluatiesessie Rekenkamercommissie Gemeente Roermond (1 november 2008) en interviews met leden van de Rekenkamercommissie.

3.1.3 Middelen

Deelvraag en normen

Deelvraag A1c: Welke financiële en personele middelen heeft de Rekenkamercommissie Roermond tot haar beschikking om zo optimaal mogelijk haar werk te doen, en op welke wijze zet zij deze middelen in?

Norm C:

De Rekenkamercommissie beschikt over voldoende middelen om haar werk optimaal te doen, zoals:

- Budget.
- Secretariële ondersteuning.
- Capaciteit.

Beschrijving middelen

De commissie heeft in 2010 een budget van €57.199 ter beschikking. Dit is exclusief de salariskosten van de secretaris en inclusief de vergoeding aan de externe leden. Het budget is in de periode 2005-2010 toegenomen. Zie tabel 3.3.

Jaar	Middelen			Aantal afgeronde onderzoeken
	Begroting (€)	Realisatie (€)	%	
2005	30.000 structureel +15.000 incidenteel ¹⁷	30.815	68%	0
2006	30.300	35.900	118%	2
2007	55.700 ¹⁸	42.825	77%	1
2008	56.000	45.600	81%	4
2009	56.915	56.599	99%	2
2010	57.199			

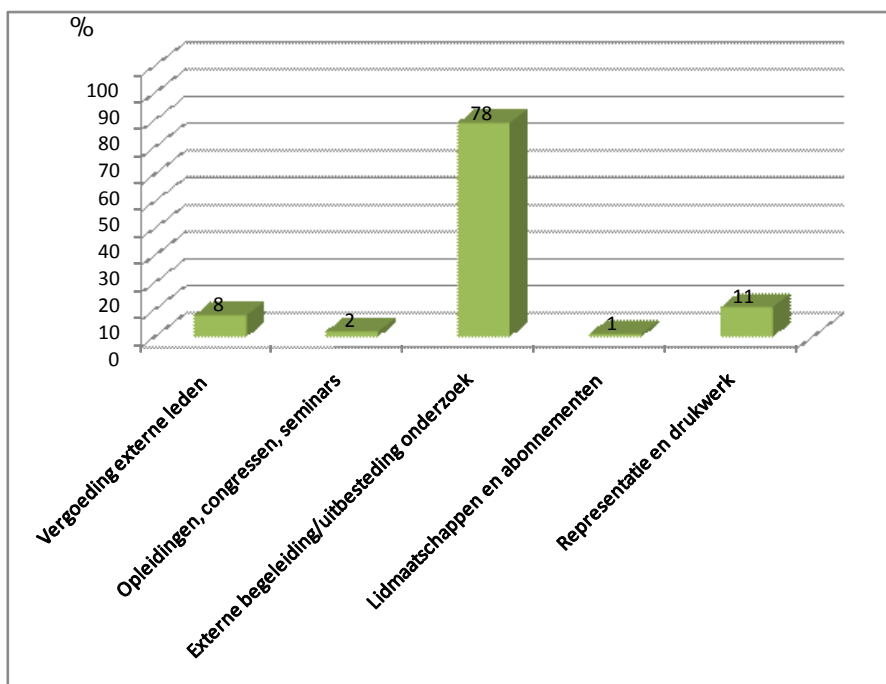
Tabel 3.3: Budget versus realisatie¹⁹.

¹⁷ Op grond van motie 33 van 2004 werd het voor de Rekenkamercommissie in 2004 beschikbare budget overgeheveld naar 2005 en bestemd voor opleidingen. Zie Jaarverslag over 2005.

¹⁸ De Rekenkamercommissie beschikte in 2007 aanvankelijk over een budget van € 30.700, bij besluit van de gemeenteraad van 28 juni 2007 is dit budget met terugwerkende kracht verhoogd tot € 55.700 voor 2007.

¹⁹ Bron: Jaarverslagen Rekenkamercommissie Roermond.

De inzet van de financiële middelen door de Rekenkamercommissie is als volgt (figuur 3.1):

Figuur 3.1: Besteding budget 2009 in procenten (bron: jaarverslagen van de Rekenkamercommissie)

Tot en met 2008 ging ongeveer tweederde van het budget op aan externe begeleiding en uitbesteed onderzoek, een derde aan andere posten. In 2009 zijn meer middelen besteed aan onderzoek (ongeveer 80%). In 2009 is minder besteed aan representatie en drukwerk dan in het jaar ervoor.

De externe leden ontvangen een vergoeding die gelijk is aan de maximaal toegestane belastingvrije vergoeding voor vrijwilligers, namelijk € 1.500 per jaar (art. 6 van de Verordening).

De Rekenkamercommissie Roermond beschikt over 12 uur ondersteuning per week door de secretaris (1½ dag per week ≈ 0,33 fte). De interne en externe leden leveren eveneens de begeleiding van onderzoeken.

Beschikbare middelen in relatie tot het rekenkamerwerk

Het budget stelde de Rekenkamercommissie tot en met 2009 in staat om 9 onderzoeken af te ronden. Dat is nagenoeg in lijn met de ambitie van de Rekenkamercommissie om 2 onderzoeken per jaar te realiseren, waarbij kan worden aangetekend dat het eerste jaar vooral in het teken stond van voorbereidende werkzaamheden.²⁰

Zowel de raadsleden als de leden van de Rekenkamercommissie geven aan dat het budget, secretariële ondersteuning en personele capaciteit voldoende zijn in relatie tot

²⁰ De raadsleden onderschrijven deze ambitie. Zie hoofdstuk 4.

de ambitie en het feitelijke aantal onderzoeken.²¹ Als knelpunt ervaren leden van de Rekenkamercommissie wel dat zij het budget niet kunnen overhevelen. Dit kan tot problemen leiden wanneer een onderzoek niet tijdig in een begrotingsjaar is afgerond.

Afgezien van dit laatste knelpunt, kan hier worden geconstateerd dat de Rekenkamercommissie voldoende middelen heeft om zijn werk te kunnen doen.

3.1.2 Organisatie van het onderzoeksproces en onderwerpkeuze

Deelvragen en normen

Deelvraag A1d: Op welke manier is het gehele proces van het uitvoeren van onderzoeken georganiseerd en hoe wordt de kwaliteit van de onderzoekswerkzaamheden bewaakt?

Norm D:

Er is sprake van efficiënte uitvoering van de onderzoeken:

- De Rekenkamercommissie komt snel tot focus en richting bij het opzetten van de onderzoeken (onderzoeksvragen, opzet, normenkader et cetera).
- Bij uitbesteding van onderzoeken is er sprake van goed opdrachtgeverschap door de Rekenkamercommissie.

Deelvraag A1e: Hoe verloopt het proces van onderwerpkeuze (van inventarisatie en de totstandkoming van het onderzoeksprogramma)?

Norm E:

Aandachtspunten voor het in beeld brengen en selecteren van onderzoeksonderwerpen:

- De raad (raadsfracties en/of individuele leden) wordt betrokken bij de keuze van onderwerpen en krijgt de mogelijkheid om onderwerpen aan te dragen.
- De raad kan advies geven over de selectie van onderwerpen.
- De Rekenkamercommissie maakt de uiteindelijke keuze bij de onderwerpselectie.

Bepalen van de onderzoeksopzet

Nadat de Rekenkamercommissie een onderzoeksonderwerp heeft bepaald, stelt zij een onderzoeksopzet vast. Voor ieder onderzoek worden minimaal twee adopterende leden benoemd. Samen met de secretaris schrijven zij de onderzoeksopzet waarmee focus en richting worden bepaald voor het onderzoek. De Rekenkamercommissie verricht daartoe vooronderzoek en houdt in veel gevallen oriënterende gesprekken met sleutelpersonen binnen de organisatie. De leden van de Rekenkamercommissie zijn tevreden over de slagvaardigheid waarmee deze voorbereidingen ter hand worden genomen.²²

Geconstateerd kan worden dat de rekenkamercommissie snel tot focus en richting komt bij het opzetten van het onderzoek.

²¹ Bron: interviews voormalige en huidige leden van de Rekenkamercommissie.

²² Bron: interviews met leden van de Rekenkamercommissie.

Opdrachtgeverschap bij uitbesteding van onderzoeken

Het Reglement van orde en het Onderzoeksprotocol van de Rekenkamercommissie bepalen de werkwijze voor begeleiding van onderzoeken en de inrichting van kwaliteitszorg. De Rekenkamercommissie besteedt de uitvoering van onderzoek uit na meervoudige aanbesteding, in lijn met het gemeentelijke aanbestedingsbeleid. Tijdens de uitvoering vult de Rekenkamercommissie het opdrachtgeverschap als volgt in:²³

- Voorafgaand aan de feitelijke onderzoekswerkzaamheden wordt een startbijeenkomst gehouden met het extern bureau, waarin de aspecten van het onderzoek worden doorgesproken en waarin de ‘puntjes op de i worden gezet’.
- De Rekenkamercommissie stelt een definitief normenkader en eventuele vragenlijsten vast.
- De adopterende rekenkamerleden worden via tussentijdse bijeenkomsten met het onderzoeksbureau betrokken bij het lopende onderzoek en fungeren als klankbord voor de secretaris die belast is met de dagelijkse aansturing van de onderzoeken.
- De voortgang van het onderzoeksproces wordt door de secretaris en de adopterende leden bewaakt. Het ontwerp-onderzoeksrapport wordt voor wederhoor op feitelijke onjuistheden voorgelegd aan de betrokken ambtenaren. De aangepaste rapportage met de conclusies en aanbevelingen wordt in de Rekenkamercommissie besproken met de externe uitvoerende onderzoekers.
- Vervolgens volgt een bestuurlijke reactie op de conceptaanbevelingen. Ten slotte wordt het rapport afgerond en wordt het onderzoek aan de raad aangeboden. De secretaris bereidt hiertoe een raadsvoorstel voor dat aan de leden van Rekenkamercommissie wordt voorgelegd en besproken.

Bij één onderzoek, het onderzoek Onderwijshuisvestingsbeleid (2007) heeft de Rekenkamercommissie moeten ingrijpen in de uitvoering omdat de opdrachtnemer het toegezegde kwaliteitsniveau niet realiseerde.²⁴ Na de fase van interviews en dossierstudie is de eindredactie van het concepteindrapport vervolgens door de Rekenkamercommissie ter hand genomen om te kunnen voorzien in de gewenste kwaliteit.²⁵ In dit geval heeft de rekenkamercommissie op basis van actieve kwaliteitscontrole bijgestuurd op de kwaliteit van onderzoek.

Samenvattend kunnen we vaststellen dat het Reglement van orde, het Onderzoeksprotocol en de feitelijke werkwijze van de Rekenkamercommissie in goed opdrachtgeverschap en kwaliteitsbewaking voor de onderzoeken voorzien.

²³ Bronnen: Reglement van Orde, Onderzoeksprotocol en interviews met leden van de Rekenkamercommissie.

²⁴ Zie ook: Notulen Rekenkamercommissie 9 juli 2007: “de Rekenkamercommissie gaat in gesprek met de opdrachtnemer, wanneer deze zijn verplichtingen niet nakomt”.

²⁵ In dit onderzoek is niet gesproken met opdrachtnemers van de Rekenkamercommissie.

Het betrekken van de raad bij de keuze van onderwerpen

De rekenkamercommissie nodigt de raadsfracties uit onderwerpen voor rekenkameronderzoeken aan te dragen. In november van elk jaar doet de Rekenkamercommissie daartoe een oproep aan de fracties.²⁶ Voor het onderzoeksprogramma 2005 dienden bijvoorbeeld nagenoeg alle fracties suggesties in (circa 12 voorstellen). Een van deze onderwerpen is (in aangepaste vorm) gekozen. Dit betrof het onderzoek naar het gemeentelijke subsidiebeleid. De laatste jaren worden de fracties bezocht door een delegatie uit de Rekenkamercommissie.²⁷

Voor het onderzoeksprogramma 2010 heeft de Rekenkamercommissie er bewust voor gekozen om de nieuw gekozen raad de mogelijkheid te bieden suggesties voor onderzoeksonderwerpen aan te dragen. De Rekenkamercommissie heeft het onderzoeksprogramma daarom niet vóór het kalenderjaar opgesteld, zoals voorheen gebruikelijk was, maar doet dit na consultatie van de raadsfracties.²⁸

De raad kan de commissie een gemotiveerd verzoek doen tot het instellen van een onderzoek (artikel 9 van de Verordening op de rekenkamercommissie). De raad heeft geen gebruik van deze mogelijkheid gemaakt.

De (acht) geïnterviewde raadsleden geven aan dat zij voldoende mogelijkheden krijgen om onderzoeksonderwerpen aan te dragen.²⁹

Samenvattend constateren we dat de rekenkamercommissie de raad in voldoende mate betreft bij de keuze van de onderwerpen voor onderzoek.

²⁶ Bron: protocol Rekenkamercommissie Roermond.

²⁷ Bron: Besluitenlijst Rekenkamercommissie 20 februari 2006.

²⁸ Bron: Jaarverslag 2009 en Planning activiteiten 2010 van Rekenkamercommissie Roermond.

²⁹ Daarnaast kunnen ‘derden’ de Rekenkamercommissie verzoeken een bepaald onderwerp te onderzoeken. Dit is tot op heden één keer gebeurd, maar leidde niet tot selectie van het onderwerp.

De Rekenkamercommissie maakt de uiteindelijke keuze bij de onderwerpselectie

De Rekenkamercommissie hanteert de volgende criteria voor de keuze van onderzoeksonderwerpen (tabel 3.4):³⁰

1	Maatschappelijk belang	De vraag of een zaak het functioneren van de samenleving sterk raakt.
2	Gerede twijfel over:	doeltreffendheid Beleid dat niet het beoogde effect oplevert.
3		doelmatigheid Beleid dat mogelijk niet efficiënt wordt uitgevoerd.
4		rechtmatigheid Het mogelijk niet voldoen aan wet- en regelgeving. Geld dat mogelijk niet wordt besteed aan het doel waarvoor het (volgens afspraken in de begroting) bestemd is.
5	Beleidsrisico	Beleid waarvoor de burger de gemeentelijke overheid verantwoordelijk acht en/of waarvan de uitvoerbaarheid, bijvoorbeeld door de afhankelijkheid van andere partijen, veel onzekerheden kent.
6	Financieel belang en risico	Beleid waarin veel gemeentegeld omgaat en de gemeente grote financiële risico's loopt.
7	Nieuwe/toegevoegde waarde raad	Onderwerpen die informatie opleveren op gebieden waar de raad in zijn nieuwe rol nog geen of onvoldoende kaders stelt of controle heeft.
8	Praktische uitvoerbaarheid	Kan de rekenkamercommissie het onderzoek uitvoeren? (capaciteit/rendement investering/doorlooptijd etc.)
9	Variatie	Niet elk jaar dezelfde beleidssector in onderzoek nemen.

Tabel 3.4: selectiecriteria van de Rekenkamercommissie

Onderwerpen die door meerdere fracties genoemd worden, komen in de long-list bovenaan te staan. Ieder lid van de Rekenkamercommissie geeft een score aan de onderwerpen in een matrix op basis van de bovenstaande criteria. Op basis van de scores in de matrix besluit de Rekenkamercommissie welk onderwerp wordt gekozen. Verschillende raadsleden geven in interviews aan dat zij de indruk hebben dat een onderwerp dat door meerdere fracties wordt aangedragen zwaarder weegt bij de selectie dan andere onderwerpen. Tijdens de interviews onderschrijven raadsleden evenwel de onafhankelijke agendering van onderwerpen door de Rekenkamercommissie. Leden van de Rekenkamercommissie geven echter aan dat onderwerpkeuze niet afhankelijk is van het aantal fracties dat een onderwerp aandraagt.

Samenvattend kan worden geconstateerd dat de Rekenkamercommissie vanuit een onafhankelijke positie binnen de gemeente zelf bepaalt welke onderwerpen worden onderzocht en hoe het onderzoek wordt ingericht.

³⁰ Bron: Onderzoeksprotocol Rekenkamercommissie Roermond.

3.2 Het externe functioneren van de Rekenkamercommissie

3.2.1. Relatie en samenwerking binnen het gemeentehuis

Deelvraag en normen

Deelvraag 2a: Hoe is de samenwerking met de ambtelijke en politieke organisatie?

Norm A:

- De Rekenkamercommissie communiceert voldoende met de raad, het college en de organisatie vooraf, tijdens en bij afronding van de onderzoeken.
- Er is sprake van een constructieve en coöperatieve relatie tussen de Rekenkamercommissie en het college en ambtelijke organisatie.
- De inventarisatie van schriftelijke stukken en het plannen van interviews leiden niet tot substantiële vertraging.

Interne communicatie voor, tijdens en na onderzoeken

Voorafgaande aan de start van een onderzoek organiseert de rekenkamercommissie een introductiebijeenkomst (c.q. startbijeenkomst of kick off) voor betrokkenen. De opkomst bij deze bijeenkomsten is doorgaans goed. Zo zijn de startbijeenkomsten voor het onderzoek 'Reserves en voorzieningen' en het onderzoek 'Evaluatie Rekenkamercommissie' goed bezocht:

De opkomst bij de startbijeenkomst was redelijk goed. Er waren circa 10 afdelingshoofden aanwezig. De bijeenkomst voor het onderzoek 'Evaluatie Rekenkamercommissie' is eveneens goed bezocht: circa 6 raadsleden en 6 ambtenaren zijn aanwezig.³¹

Indien noodzakelijk, zo geeft het Onderzoeksprotocol aan, wordt de raad tussentijds geïnformeerd of organiseert de commissie openbare informatieve vergaderingen. Hier is tot op heden geen gebruik van gemaakt. Enkele raadsleden geven tijdens het groepsinterview aan dat zij meer geïnformeerd willen worden over de voortgang van onderzoek of vaker als respondent betrokken willen worden bij het onderzoek door de Rekenkamercommissie.

Nagenoeg elk onderzoek wordt afgerond met een presentatie aan de raad of de betrokken raadscommissie. Een lid van de Rekenkamercommissie is daarbij (al dan niet met een externe onderzoeker van het onderzoeksbureau) aanwezig voor beantwoording van vragen. Vier van de acht geïnterviewde raadsleden zijn tevreden over de presentatie van de rapporten door de Rekenkamercommissie in de raad(scommissie). De overige raadsleden ervaren de kwaliteit van de presentaties als wisselend. Enkele incidenten zijn daaraan debet zoals het niet komen opdagen van een externe onderzoeker. Bovendien, zo vinden zij, zouden rapporten voor zichzelf moeten spreken en is een presentatie daarom niet nodig.

Er is geen afzonderlijke communicatie met het college en de ambtelijke organisatie bij de afronding van een onderzoek.

³¹ Bron: verslagen van de Rekenkamercommissie.

Samenvattend constateren we dat de communicatie vanuit de rekenkamercommissie voorafgaande, tijdens en na het onderzoek voldoende is. Op een aantal punten is extra aandacht nodig, zoals communicatie over de voortgang van het onderzoek en de presentatie van de onderzoeken in de raad of de commissie.

Samenspel met de raad, het college en de organisatie

Raadsleden ervaren dat de relatie met de Rekenkamercommissie voldoende is geborgd via de raadsleden die zitting hebben in de Rekenkamercommissie (zie ook tabel 3.1). De Rekenkamercommissie ervaart het samenspel met de raad eveneens als goed.

Het college ervaart over het algemeen een redelijke relatie met de Rekenkamercommissie. De Rekenkamercommissie wordt door het college niet als hinderlijk ervaren.³²

De Rekenkamercommissie heeft wisselende ervaringen in de relatie met het college. In het verleden verliep de relatie moeizaam. Dit had volgens de leden van de Rekenkamercommissie mogelijk te maken met de gewenning aan het nieuwe fenomeen van de rekenkamerfunctie. De leden van de Rekenkamercommissie ervaren dat de relatie nu is verbeterd (bron: interviews).

Uit de interviews met medewerkers van de ambtelijke organisatie komt een beeld naar voren van een constructieve en coöperatieve samenwerking met de Rekenkamercommissie. Dit schrijven zij vooral toe aan de goede samenwerking tussen de ambtelijke contactpersonen (controller en secretaris van de Rekenkamercommissie). Via deze weg worden op eenvoudige wijze afspraken gemaakt. De ambtelijke secretaris is volgens medewerkers goed aanspreekbaar en bereikbaar.

Wel ervaren de meeste medewerkers afstand tot de Rekenkamercommissie vanwege de veelvuldige contacten met de onderzoeksbureaus waarbij de Rekenkamercommissie zelf niet direct in beeld is.

De Rekenkamercommissie ervaart dat het een meer prominente rol is gaan spelen binnen de gemeentelijke organisatie en dat het samenspel beter is geworden. De Rekenkamercommissie is overigens zelf van mening dat de communicatie naar de gemeentelijke organisatie nog verder kan verbeteren.³³

Samenvattend constateren we dat er sprake is van een voldoende constructieve en coöperatieve samenwerking van de rekenkamercommissie met het college, de raad en de ambtelijke organisatie.

De inventarisatie van schriftelijke stukken en het plannen van interviews

Aanvankelijk verliep het contact tussen de rekenkamercommissie en het college via de gemeentesecretaris en sinds 2008 gaat dit via de controller.³⁴ De (snelheid van) inventarisatie van schriftelijke stukken is sindsdien verbeterd, zo geven respondenten

³² Bron: interview met vertegenwoordiger van het college.

³³ Bron: interviews.

³⁴ Bron: Besluitenlijst Rekenkamercommissie 20 oktober 2008.

vanuit de Rekenkamercommissie en organisatie aan. De ambtelijke secretaris en de controller zorgen er nu voor dat de inventarisatie van documenten en het plannen van interviews snel verlopen zodat deze niet leiden tot vertraging van het onderzoek. Daarnaast is er goed contact tussen medewerkers en onderzoeksbureaus.³⁵

We constateren dat het inventariseren van schriftelijke stukken en het plannen van interviews aanvankelijk wat stroef verloopt, maar dat dit de laatste jaren goed gaat.

3.2.2. Communicatie over rapporten en verantwoording

Deelvraag en normen

Deelvraag 2b: Op welke manier communiceert de Rekenkamercommissie over de rapporten en legt zij verantwoording af over haar werkzaamheden?

Norm B:

- Er is sprake van een goede timing van de presentatie van de onderzoeken: aansluiten bij actuele thema's en/of agendapunten, onderzoeken komen niet tegelijkertijd uit.
- De wijze waarop de Rekenkamercommissie rapporten presenteert, draagt bij aan een relevante politieke discussie en dialoog in het raadsdomein.

De Rekenkamercommissie legt jaarlijks verantwoording af over de werkzaamheden via het Jaarverslag, dat rond maart/april verschijnt. Hierin wordt op de verrichte activiteiten, de verschenen rapporten en de besteding van middelen ingegaan.

Timing van de presentatie van onderzoeken

De timing van onderzoeken is niet afgestemd op de actualiteit van thema's of agendapunten. Het is in de praktijk lastig voor de Rekenkamercommissie om dit te realiseren.

Een belangrijke oorzaak is het ontbreken van een lange-termijn agenda van de raad. Ook is de gemiddelde doorlooptijd van onderzoeken zo lang dat een goede aansluiting op de actualiteit lastig te organiseren is. De gemiddelde doorlooptijd van een onderzoek is circa 10 maanden (zie de tabel in bijlage 4). De respondent uit het college wijst er bijvoorbeeld op dat het 'elan' weg is als een onderzoek gepresenteerd wordt wanneer het onderwerp niet meer in de actualiteit staat. Raadsleden geven echter aan dat ook minder actuele onderwerpen nog steeds relevant kunnen zijn.

Het is één keer voorgekomen dat twee onderzoeken ongeveer tegelijkertijd uitkwamen en in één raadsvergadering werden behandeld, namelijk het onderzoek naar de uitvoering van doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken ex artikel 213-A en het onderzoek naar de effectiviteit van het re-integratiebeleid.

Bijdrage aan politieke discussie en dialoog

Over de rekenkameronderzoeken vindt in de meeste gevallen in commissie en/of raad discussie plaats over de conclusies en aanbevelingen. Zie tabel 3.5. De discussie gaat tussen raadsleden onderling, maar ook tussen raad en college. Bij twee van de negen

³⁵ Bron: interviews met de ambtelijke organisatie.

rapporten is de behandeling in zowel commissie als in de raad marginaal, namelijk bij het Nazorgonderzoek én het onderzoek 'Belofte maakt schuld'.

Onderzoek	Behandeling in commissie of raad
Onderzoek reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen	<p>Commissie Financiën, 26 januari 2010: de commissie is het na een korte onderlinge discussie eens met de aanbevelingen.</p> <p>Raad, 11 februari 2010: In de raad vindt uitvoerige behandeling plaats. Discussie vindt plaats over de noodzaak van een nieuw op te stellen nota (weerstandsvermogen) en de noodzaak een themaraad te organiseren rond de problematiek van risico's, risicomangement en weerstandsvermogen.</p>
Onderzoek natuur- en groenbeleid	<p>Commissie openbare Werken, 3 december 2009: De discussie tussen de raadsleden richt zich op het scherper neerzetten van aanbeveling 5 (over het formuleren van een kader voor de onttrekkingen aan de bestemmingsreserve Groen voor Groen), op het ontbreken van een financieel kader en de wijze waarop compensatie plaatsvindt.</p> <p>Raad, 17 december 2009: In de raad vindt uitvoerige behandeling plaats. In de raadsvergadering worden onder andere de financiële consequenties van de uitvoering van de aanbevelingen aan de orde gesteld, de noodzaak samenhang in de groenstructuur aan te brengen, het pakken van kansen in groenontwikkeling en er wordt gepleit voor een kader voor het formuleren van een onttrekking uit het 'Groen voor groen'-fonds.</p>
Nazorgonderzoek	<p>Commissie Algemene Zaken, 2 februari 2009: Een raadslid doet de oproep meer aandacht te geven aan de rapporten van de Rekenkamercommissie.</p> <p>Geen raadsbehandeling.</p>
Nakomen van toezeggingen (Belofte maakt schuld)	<p>Commissie Algemene Zaken, 8 december 2008: De commissie behandelt het rapport kort en adviseert een termijn op te nemen waarbinnen punt 2 van het besluit is gerealiseerd.</p> <p>Raad, 18 december 2008: hamerstuk.</p>
Effectiviteit re-integratiebeleid	<p>Commissie Financiën, 2 september 2008: Er worden vragen gesteld over de kosten van het re-integratiebeleid en de termijn waarbinnen de raad moet worden geïnformeerd over de uitwerking van de aanbevelingen.</p> <p>Raad, 18 september 2008: In de raad vindt uitvoerige behandeling plaats. De discussie in de raad richt zich op het eventueel omhoog bijstellen van de doelstellingen van het re-integratiebeleid en op de noodzaak en frequentie van monitoring. De voorzitter doet hierna de suggestie dit uit te discussiëren in de commissie voor financiën aangezien er geen amendement meer kan worden ingediend.</p>
Uitvoering van doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken ex artikel 213-A	<p>Commissie Financiën, 2 september 2008: Er worden vragen gesteld die in de commissie worden beantwoord (onder meer vragen over de termijn waarbinnen de raad moet worden geïnformeerd en vragen over de formulering van het besluit).</p> <p>Raad, 18 september 2008: De raad geeft het college opdracht om de aanbevelingen op adequate wijze gevolg te geven en een voorstel aan de raad te doen voor aanpassing van de</p>

Onderzoek	Behandeling in commissie of raad
	verordening artikel 213-A onderzoeken (in die zin dat een haalbare periodiciteit van de onderzoeken wordt opgenomen).
Onderwijshuis-vestingsbeleid	Commissie Welzijn, 14 februari 2008: De conclusies en aanbevelingen worden overgenomen. Raad, 14 februari 2008: In de raad vindt uitvoerige behandeling plaats. Er is discussie over de onderuitputting van middelen, de visie op onderwijshuisvesting en de mate van concreetheid van de aanbevelingen aan het college. Dat de raad onvoldoende kaders heeft gesteld, trekt een aantal fracties zich aan.
Aanbestedings-beleid en aanbestedingen	Commissie Algemene Zaken, 29 januari 2007: Discussie vindt plaats over het verschil van mening tussen de Rekenkamercommissie en het college en de opdracht die het college heeft gegeven voor een second-opinion. Raad, 8 februari 2007: In de raad vindt uitvoerige behandeling plaats. Punten van discussie zijn onder andere de door het college uitgevoerde second-opinion over het rekenkamerrapport en de aanbevelingen van het rapport met betrekking tot Europese aanbestedingen.
Subsidiebeleid en -verstrekking	Commissie Financiën, 8 juni 2006: De commissie wil diverse aanscherpingen op de aanbevelingen, onder meer dat de raad eerder en actiever betrokken moet worden bij de kadervorming voor subsidiebeleid. Raad, 26 juni 2006: Het voorliggend besluit wordt unaniem door de raad aangenomen, zonder inhoudelijke behandeling.

Tabel 3.5: discussie en dialoog over onderzoeken in het raadsdomein.

Deze analyse bevestigt het beeld dat vijf van de acht geïnterviewde raadsleden hebben, namelijk dat de rekenkameronderzoeken hen in staat stellen politiek relevante onderwerpen aan te snijden (zie ook hoofdstuk 5).

Samenvattend constateren we dat de rekenkameronderzoeken bijdragen aan een relevante politieke discussie en dialoog in het raadsdomein.

3.3 Interne en externe bekendheid van de Rekenkamercommissie

Deelvraag en normen

Deelvraag 3: Wat is de interne en externe bekendheid van het werk van de Rekenkamercommissie?

Norm C:

De wijze waarop de Rekenkamercommissie rapporten presenteert, draagt bij aan de *zichtbaarheid* van de Rekenkamercommissie, zowel binnen als buiten de muren van het gemeentehuis.

Interne bekendheid en zichtbaarheid

De Rekenkamercommissie is in voldoende mate zichtbaar en bekend binnen het gemeentehuis. De Rekenkamercommissie is vooral op drie momenten zichtbaar aanwezig, namelijk:

- 1 Bij het organiseren van startbijeenkomsten voorafgaande aan een onderzoek voor raadsleden, college en ambtelijke organisatie.
- 2 Jaarlijkse bezoeken van de fracties door een delegatie uit de Rekenkamercommissie voor het inventariseren van onderwerpen voor de onderzoeksagenda.
- 3 Bij de presentatie van onderzoeken in de raad(scommissie).

Daarnaast draagt vooral de toegankelijkheid van de secretaris van de Rekenkamercommissie bij aan bekendheid en zichtbaarheid in de richting van de ambtelijke organisatie.

Externe bekendheid en zichtbaarheid

In het Reglement van Orde van de Rekenkamercommissie is het volgende opgenomen over de externe communicatie over rekenkameronderzoeken:

“Het uitbrengen van een onderzoeksrapport zal door de RKC actief gecommuniceerd worden”, en: “Communicatie van onderzoeksresultaten is een belangrijk middel om de inwoners beter inzicht te geven in het werk van de gemeente”.

In de praktijk geeft de Rekenkamercommissie hieraan invulling door het versturen van persberichten over uitgebrachte rapporten. De pers pikt dit maar sporadisch op. Nagenoeg alle gesprekspartners vanuit zowel de raad, college als de ambtelijke organisatie achten de zichtbaarheid van de Rekenkamercommissie buiten het gemeentehuis beperkt.³⁶ Raadsleden verschillen overigens van mening of dit nodig is. Enerzijds vinden raadsleden dat méér zichtbaarheid kan bijdragen aan nabijheid tussen bestuur en de burger, anderzijds vinden zij dit niet noodzakelijk omdat de Rekenkamercommissie “een instrument is van de raad” is.³⁷ In dat geval komt het wel aan op de mate waarin de raad met de onderzoeken in staat is om verantwoording af te leggen over het gevoerde bestuur en beleid.

We constateren daarom dat de rekenkamercommissie buiten het gemeentehuis nog in beperkte mate zichtbaar en herkenbaar is. Daarmee realiseert de Rekenkamercommissie (nog) niet de ambities om de inwoners beter inzicht te geven in het werk van het gemeentebestuur.

³⁶ Bron: interviews.

³⁷ Bron: interview met raadsleden.

4 Bijdrage en effectiviteit van de Rekenkamercommissie

Hoofdstuk 4 geeft antwoord op de volgende deelvragen:

- 4 Welke bijdrage heeft de Rekenkamercommissie geleverd?
- 5 Hoe effectief is het werk van de Rekenkamercommissie Roermond?

4.1 Onderzoeken van de Rekenkamercommissie

4.1.1. Aantal onderzoeken

Deelvraag en norm

Deelvraag 4a: Hoeveel en welke rapporten heeft de Rekenkamercommissie uitgebracht?

Norm A:

Het aantal onderzoeken is in lijn met de eigen ambities en wensen van de raad.

Het aantal onderzoeken in relatie met de eigen ambities en de wensen van de raad

De Rekenkamercommissie heeft sinds 2005 conform de eigen ambities negen onderzoeken uitgevoerd. Het betreft de volgende onderwerpen (chronologisch):

- 1 Onderzoek reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen gemeente Roermond (januari 2010).
- 2 Grip op natuur- en groenbeleid, onderzoek natuur- en groenbeleid gemeente Roermond (december 2009).
- 3 Nazorgonderzoek RKC Roermond, onderzoek subsidiebeleid en -verstrekking; onderzoek aanbestedingsbeleid en aanbestedingen (november 2008).
- 4 Belofte maakt schuld, onderzoek naar het nakomen van toezeggingen (november 2008; Doe-Mee onderzoek van de Lokale Rekenkamer).
- 5 213-A onderzoeken gemeente Roermond (augustus 2008; Doe-Mee onderzoek van de Lokale Rekenkamer).
- 6 Onderzoek effectiviteit re-integratie beleid (augustus 2008).
- 7 Onderzoek onderwijshuisvestingsbeleid gemeente Roermond (november 2007);
- 8 Onderzoek aanbestedingsbeleid en aanbestedingen gemeente Roermond (december 2006).
- 9 Onderzoek subsidiebeleid en -verstrekking: jaarlijkse subsidies aan vrijwilligersorganisaties voor sport, cultuur en wijkactiviteiten (februari 2006).

Raadsleden zijn tevreden over het aantal onderzoeken. Vertegenwoordigers van de ambtelijke organisatie geven aan dat het huidige aantal onderzoeken niet zou moeten toenemen om een goede verwerking van verbeteracties te waarborgen. Zij verwijzen ook naar de vele andere onderzoeken zoals 213-A, accountantscontrole, interne audits die om verwerking van verbeteracties vragen.³⁸

³⁸ Bron: interviews.

4.1.2. Meningen over de kwaliteit van het onderzoek

Deelvraag en norm

Deelvraag 4b:

Wat is de mening van raadsleden, collegeleden en betrokken ambtenaren over de kwaliteit van de onderzoeken van de Rekenkamercommissie?

Norm A:

Men is tevreden over de kwaliteit van onderzoeken.

Beoordeling door raadsleden en college

Zeven van de acht geïnterviewde raadsleden vindt dat de Rekenkamercommissie onderzoek doet naar relevante onderwerpen en dat de onderzoeken aansluiten bij de bestuurspraktijk in de gemeente Roermond. Een raadslid pleit voor meer ‘quickscan-achtig’ onderzoek zodat onderzoek beter kan aansluiten op actuele zaken, maar daarover bestaat geen overeenstemming (een ander raadslid heeft juist geen behoefte aan quickscan-onderzoek).

Raadsleden vinden in meerderheid dat de Rekenkamercommissie kwalitatief goede en begrijpelijke onderzoeken aflevert:

- Zes van de acht geïnterviewde raadsleden vinden dat de onderzoeken inhoudelijk een goede kwaliteit hebben en degelijk zijn voor wat betreft onderzoeksopzet en onderbouwing van conclusies.
- Twee van de acht raadsleden merken op dat de kwaliteit verschilt per rapport. Bij verschillende rapporten zouden ‘feiten’ ter discussie hebben gestaan, wat afbreuk doet aan de conclusies en aanbevelingen (het onderzoek naar onderwijshuisvesting wordt in dit kader het meest genoemd).
- Vijf van de acht raadsleden vinden dat de rapporten van de Rekenkamercommissie doorgaans leiden tot politiek relevante inzichten.

Een enkel raadslid vindt dat de aanbevelingen scherper mogen worden geformuleerd en dat rapporten meer stelling mogen nemen. Als gemiddeld rapportcijfer geven de acht raadsleden een 6,8 voor de kwaliteit van onderzoeken.

De respondent vanuit het college is tevreden over de kwaliteit van onderzoeken. Ook het aantal onderzoeken wordt als goed beoordeeld, gerelateerd aan het goed kunnen verwerken van de aanbevelingen door de organisatie en de raad.

Samenvattend kan worden geconstateerd dat de kwaliteit van de onderzoeken door raadsleden en vanuit het college als voldoende wordt beschouwd.

Beoordeling door ambtenaren

Ambtenaren zijn kritisch over de kwaliteit van de rapporten. Dit oordeel is vooral ingegeven door de rapporten over Onderwijshuisvesting, Re-integratie, Reserves en Voorzieningen. Volgens de ambtelijke respondenten is dit vooral te wijten aan de kwaliteit van de externe onderzoekers.

Kritiek wordt geuit op interviewverslagen die zouden duiden dat de onderzoekers ‘weinig van het onderwerp afweten’ en op de nota’s van bevindingen, waarin nog veel feitelijke

onjuistheden zouden zitten. Verder geven ambtenaren aan dat de rapporten niet altijd tot nieuwe inzichten leiden.

4.2 Effectiviteit van onderzoek

4.2.1. Besluitvorming over aanbevelingen

Deelvraag en normen

Deelvraag 5a: Welke aanbevelingen zijn door de raad (en het college) overgenomen?

Norm B:

Aanbevelingen worden overgenomen door de raad, het college en/of ambtelijke organisatie:

- De raad (en college en ambtelijke organisatie) onderschrijft de aanbevelingen en de raad vertaalt dit in formele besluitvorming over de aanbevelingen.
- Het besluit komt tot stand naar aanleiding van de oordeelsvormende discussie in het raadsdomein (raad, commissie, forum et cetera).
- De raad formuleert een adequate opdracht aan het college voor de uitvoering van de aanbevelingen.

Overname van aanbevelingen en vertaling in besluitvorming

In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de behandeling van de onderzoeksrapporten van de Rekenkamercommissie Roermond in de commissie/raad. Hieruit blijkt dat de raad de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie in veruit de meeste gevallen onderschrijft en in besluitvorming vastlegt. Tabel 4.1 geeft een samenvatting van de mate waarin de aanbevelingen in besluitvorming zijn overgenomen.

Totaal aantal aanbevelingen gericht aan de <i>raad</i>	Overgenomen in besluitvorming?		
	Ja	Deels of nee	Onduidelijk
22	17 (77%)	0	5
Totaal aantal aanbevelingen gericht aan het <i>college</i>	Overgenomen in besluitvorming?		
	Ja	Deels of nee	Onduidelijk
42	39 (92%)	1 (nee)	2

Tabel 4.1: Besluitvorming over aanbevelingen aan de raad respectievelijk aan het college zoals deze door de raad zijn overgenomen.

Tabel 4.1 laat zien dat vrijwel alle aanbevelingen van de Rekenkamercommissie zijn overgenomen en daarmee in besluitvorming zijn vastgelegd.

De raad voert een oordeelsvormende discussie in de commissie

Voordat formele besluitvorming plaatsvindt over de aanbevelingen worden de meeste onderzoeken (7 van de 9 onderzoeken) eerst oordeelsvormend besproken in de betreffende raadscommissies (zie tabel 3.5 en bijlage 4). In de raad vindt vervolgens de finale besluitvorming plaats.

Opdrachtverstrekking door de raad over de uitvoering van de aanbevelingen

Over aanbevelingen gericht op het college, formuleert de raad doorgaans het volgende besluit: “De raad besluit (..) het college van burgemeester en wethouders op te dragen de aanbevelingen van de rekenkamercommissie uit te voeren.”³⁹

Slechts bij één besluit (rapport ‘Nakomen toezeggingen’) is aan de implementatie een termijn verbonden. Bij twee andere besluiten is aan het informeren over de voortgang van de uitvoering van aanbevelingen een termijn verbonden. Zie hiertoe ook bijlage 4.

Ook bij de aanbevelingen over het eigen functioneren – die de raad doorgaans overneemt – blijft het ongewis hoe de uitvoering ter hand wordt genomen. In enkele gevallen wordt aan de griffier gevraagd aanbevelingen nader uit te werken c.q. op te pakken (zie ook bijlage 4). Dit beeld wordt door diverse gesprekspartners uit de raad en het college in de interviews bevestigd.

We constateren dat de raad doorgaans een onvoldoende adequate opdracht voor de uitvoering van aanbevelingen formuleert. Opdrachten aan het college zijn onvoldoende evalueerbaar en bij aanbevelingen over het eigen functioneren, ontbreekt in de meeste gevallen een concrete opdracht.

4.2.2. Implementatie van de aanbevelingen

Deelvraag en norm

Deelvraag 5b: Worden aanbevelingen door de raad, het college en de ambtelijke organisatie geïmplementeerd?

Norm B:

Aanbevelingen worden vertaald in organisatorische voorzieningen en/of beleidsmaatregelen:

- Naar de letter of naar de geest van de aanbevelingen.
- Naar de letter of naar de geest van de raadsopdracht.
- Het college geeft een eigen invulling aan de uitvoering van de aanbevelingen.

³⁹ Zie bijvoorbeeld het besluit over het onderzoeksrapport over het onderwijshuisvestingsbeleid.

TOELICHTING OP DE AANPAK IN DIT ONDERZOEK

Om de uitvoering van de aanbevelingen in kaart te brengen, zijn twee vragenlijsten verstuurd, één richting de raad via de griffie/ het presidium en één aan het college/de ambtelijke organisatie. Hierbij is het voorlaatste onderzoek van de Rekenkamercommissie niet meegenomen. Gezien de recente datum van het verschijnen van dit onderzoek, zal de implementatie van de aanbevelingen waarschijnlijk nog niet zichtbaar zijn.

Aangezien de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie niet altijd slechts één aanbeveling per punt betreffen, is het *feitelijk* aantal aanbevelingen groter dan het *genummerde* aantal in de rapporten. Bijvoorbeeld *aanbeveling 1* van het onderzoek 'Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen gemeente Roermond' (januari 2010) luidt:

a. Zorg voor één actueel document waarin alle beleidsregels rondom reserves en voorzieningen vastliggen welke toegankelijk is via Intranet. Voor het onderzoek was het nu nodig om verschillende documenten te raadplegen om te komen tot een totaal overzicht van de beleidsregels rondom de reserves en voorzieningen.

b. Eventuele beleidsmutaties bij de herijking van de reserves en voorzieningen dienen dan ook te worden verwerkt in de beleidsnota Passiva.

Deze aanbeveling behelst in feite twee aanbevelingen (gemarkeerd door de onderzoekers met *a.* en *b.*). Het aantal aanbevelingen gericht aan het college in dat rapport is daardoor niet het genummerde aantal van zeven, maar in feite achttien. Tabel 4.4 wijkt hierdoor af van tabel 4.3.

Uitvoering van aanbevelingen door raad zelf en door het college

De mate waarin de aanbevelingen van de rekenkamer zijn uitgevoerd, is opgenomen in tabel 4.2 (zie bijlage 4 voor een volledig overzicht van de resultaten van de ingevulde vragenlijsten. Deze vragenlijsten zijn geverifieerd via de meegeleverde documentatie.⁴⁰)

Aanbevelingen aan de raad					
Totaal aantal		Uitgevoerd?			
Genummerd	Feitelijk	Ja	Deels/in ontwikkeling	Nee	Weet niet/ Onduidelijk
22	39	10 (26%)	2 (5%)	0	27 (69%)

Aanbevelingen aan het college					
Totaal aantal		Uitgevoerd?			
Genummerd	Feitelijk	Ja	Deels/in ontwikkeling	Nee	Weet niet/ Onduidelijk
42	77	47 (61%)	18 (23%)	2 (3%)	10 (13%)

Tabel 4.2: Doorwerking; uitvoering van de aanbevelingen door respectievelijk raad en college.

⁴⁰ Daarbij zijn ook andere documenten ter verificatie betrokken, bijvoorbeeld de jaarverantwoording (zie over 2008: De door de Rekenkamercommissie en de bij de evaluatie Productiehuis gedane aanbevelingen zijn meegenomen in de uitvoering en worden vertaald in een nieuwe aanbesteding die in 2009 wordt uitgevoerd).

De uitvoering van aanbevelingen door de raad

Uit tabel 4.2 blijkt dat bij 69% van de aanbevelingen aan de raad geen informatie beschikbaar is over de mate van uitvoering. Dit wordt niet bijgehouden door bijvoorbeeld de griffie. Op basis van de vragenlijst voor de raad (via de griffier) is slechts voor twee rapporten duidelijk in hoeverre de aanbevelingen zijn uitgevoerd:

- 1 In het onderzoek 'Nakomen toezeggingen' heeft de Rekenkamercommissie feitelijk zeven aanbevelingen geformuleerd aan de raad, die allemaal precies ('naar de letter') zijn uitgevoerd.

Zo wordt met ingang van 1 januari 2009 een lijst met toezeggingen aan de raad bijgehouden, waarvoor de griffier verantwoordelijk is. De werkwijze hiervoor is afgestemd tussen de verschillende commissiegriffiers, zodat er een uniforme werkwijze is. Elke commissievergadering wordt een lijst van toezeggingen aan de raad en een lijst van toezeggingen aan de commissie geagendeerd. De voorzitter heeft hierin een actievere rol. Bovendien wordt aan iedere datum een uiterste datum gekoppeld.

- 2 In het Nazorg-onderzoek⁴¹ heeft de Rekenkamercommissie zes aanbevelingen geformuleerd aan de raad om de doorwerking van aanbevelingen van rekenkamerrapporten te vergroten. Slechts twee aanbevelingen zijn uitgevoerd.

De uitvoering van aanbevelingen door het college

Uit tabel 4.2 blijkt dat 47 van de 77 aanbevelingen aan het college (61 %) wordt uitgevoerd. Het overgrote deel van deze 47 wordt precies (dus naar de letter) uitgevoerd. Acht aanbevelingen (waarvan vijf van het onderzoek 'Subsidiebeleid' en drie van het onderzoek 'Reserves en voorzieningen') zijn naar de geest van de aanbevelingen uitgevoerd. Het college geeft in die gevallen op genuanceerde of licht aangepaste wijze uitvoering aan de aanbevelingen.⁴²

Voor 10 aanbevelingen is geen zicht op de uitvoering ervan. Slechts twee aanbevelingen zijn niet opgepakt. Het gaat hier in beide gevallen om aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek naar het subsidiebeleid en –verstrekking:

- a Het aanbrenge van een register waarmee openbaar wordt gemaakt welke subsidies zijn aangevraagd, gehonoreerd of afgewezen. Het college publiceert alle besluiten via de website en acht de toegevoegde waarde van een jaarlijks register daartoe beperkt.

⁴¹ *Nazorgonderzoek RKC Roermond – onderzoek subsidiebeleid en -verstrekking; onderzoek aanbestedingsbeleid en aanbestedingen*, november 2008.

⁴² Bijvoorbeeld de in 'Onderzoek subsidiebeleid en verstrekking' opgenomen aanbeveling: "Rapporteer jaarlijks in de bedrijfsvoeringsparagraaf van de jaarstukken over de uitvoering van het subsidieproces" voert het college als volgt uit: "Jaarlijks wordt een interne audit gericht op het subsidieproces uitgevoerd. Jaarlijks is in het controleprotocol gerapporteerd over ontwikkelingen in het proces subsidieverlening en mogelijke in het protocol opgenomen uitsluitingen. Waar nodig wordt in de bedrijfsvoeringsparagraaf van de jaarstukken over het subsidieproces gerapporteerd".

- b Ook een overzicht bij de jaarrekening van verschillende subsidies, uitgesplitst naar sectoren, geconcretiseerde maatschappelijke effecten en subsidietypen wordt niet aangeleverd. De maatschappelijke effecten worden via de jaarrekening en beleidsevaluaties inzichtelijk gemaakt.

5 Voorwaarden voor een effectief functioneren

Hoofdstuk 5 geeft antwoord op de volgende vraag:

6 In hoeverre zijn in de gemeente Roermond de voorwaarden aanwezig voor een goed functionerende Rekenkamercommissie die effect sorteert in de gemeente?

5.1 Het nut van de Rekenkamercommissie

Deelvraag en norm

Deelvraag 6a:

Hoe staan de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie tegenover de Rekenkamercommissie als instrument?

Norm A:

Er is sprake van een door de raad (en het college en organisatie) als nuttig beoordeeld instrument:

- De raad heeft een visie en ambitie geformuleerd op het instrument rekenkamer.
- Men staat open voor de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie: raad, college en organisatie zien het werk van de Rekenkamercommissie als een mogelijkheid tot leren en verbeteren in plaats van kritiek en afrekenmodel.
- Aanbevelingen worden uitgevoerd in beleid of in organisatorische maatregelen vertaald.

Visie en ambitie vanuit de raad

De visie op de Rekenkamercommissie, inclusief de ambitie die de raad daarmee heeft, is opgetekend in de verordening voor de Rekenkamercommissie. Hier staat dat de Rekenkamercommissie onderzoek doet naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur.

Beoordeling van het nut van de Rekenkamercommissie

Uit de notulen van de raadsvergaderingen is op te maken dat de raad de Rekenkamercommissie als nuttig instrument ziet en daarvan gebruik wil maken:

- Op 15 april 2004 noemt een raadslid de Rekenkamercommissie “een [...] belangrijk controle-instrument”. Op 29 juni 2006 spreekt een fractie waardering uit voor de rekenkamer (“van dit soort controleorganen kan veel positiefs uitgaan”).
- In februari 2007 spreken raadsleden hun waardering uit, “het is [...] nog beter dat wij over een Rekenkamercommissie beschikken”, het is “een belangrijk instrument voor de raad om zijn controlerende taak goed te kunnen vervullen” en “het opereren van de Rekenkamercommissie heeft effect”.
- In de raadsvergadering 26 januari 2010, stelt een woordvoerder het volgende: “Het verheugt mij dat wij over een orgaan als de Rekenkamercommissie beschikken die een keer per twee, drie maanden met een onderzoek komt waarin ons heel veel wordt gepresenteerd.”
- In februari 2010 geeft een fractie aan “we hebben een Rekenkamercommissie ingesteld en daar hebben we altijd voor tweehonderd procent achter gestaan”.

De interviews voor deze evaluatie bieden het volgende beeld over het nut van de Rekenkamercommissie:

- Zeven van de acht raadsleden zijn van mening dat de Rekenkamercommissie hen ondersteunt bij het uitvoeren van hun controlerende taak. De Rekenkamercommissie helpt hen door diep in de materie duiken, met bovendien meer afstand dan de politiek. De fracties hebben hiervoor zelf te weinig tijd.
- Vijf van de acht raadsleden geven aan dat de Rekenkamercommissie ondersteuning biedt bij het uitvoeren van de kaderstellende taak. Zo biedt onderzoek vaak nieuwe inzichten. Daarbij wordt specifiek gewezen op het subsidieonderzoek.
- Vijf van de acht geïnterviewde raadsleden vinden dat de onderzoeksrapporten hen in staat stellen om politiek relevante punten aan te snijden tijdens raadsdebatten (zo wordt het onderzoek onderwijshuisvesting genoemd in relatie tot discussie over onderwijs) en geven raadsleden aan ook wel eens terug te grijpen naar rekenkamerrapporten tijdens raadsdebatten.
- Een raadslid geeft aan géén meerwaarde te zien in het rekenkamerinstrument.

Raadsleden geven gemiddeld een rapportcijfer 7,8 voor de waarde die de rekenkamerfunctie in potentie kan hebben. Zij vinden echter dat de praktische meerwaarde van de rekenkamerfunctie nog niet helemaal uit de verf komt. Dit heeft volgens hen vooral te maken met een onvoldoende zichtbare doorwerking van veranderingen als gevolg van rekenkameronderzoek. De huidige praktische meerwaarde van de rekenkamerfunctie beoordelen zij met een rapportcijfer 6,4.

Openheid voor de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie

Bij raad, college en de ambtelijke organisatie leeft het beeld dat de Rekenkamercommissie inzet op 'leren' (in plaats van het eenzijdig leveren van kritiek of afrekenen).⁴³ Zij geven tevens aan dat de huidige werkwijze van de Rekenkamercommissie ook feitelijk de mogelijkheid biedt tot leren en verbeteren. Dit blijkt onder meer uit:

- 1 De medewerking die het college en de ambtelijke organisatie geven aan het uitvoeren van onderzoeken.
- 2 De mate waarin het college en de ambtelijke organisatie aanbevelingen uitvoeren. In paragraaf 4.2 is de uitvoering van de aanbevelingen al aan de orde geweest. Volledigheidshalve wordt hier naar verwezen.
- 3 Verandering in toon van de bestuurlijke reacties op rekenkameronderzoeken. In de beginjaren van de Rekenkamercommissie waren de bestuurlijke reacties op de rekenkamerrapporten vaak 'defensief'. Het college moest nog wennen aan het instrument rekenkamerfunctie.⁴⁴ Uit de meer recente rapporten blijkt dat de reactie van het college meer positief is. Dit wordt in de diverse interviews bevestigd.

⁴³ Bron: interviews.

⁴⁴ Bron: interviews met leden van de Rekenkamercommissie.

- 4 Beter zicht op de doorwerking van aanbevelingen bij de organisatie. Dat blijkt onder meer in de preadviezen van de organisatie aan het college.⁴⁵

Samenvattend constateren we dat de raad, het college en de ambtelijke organisatie open staan voor de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie en dat zij daarvan willen leren.

5.2 Politiek- bestuurlijke sturing en controle door de raad

Deelvraag en normen

Deelvraag 6b: In hoeverre en op welke wijze vindt er politiek-bestuurlijke sturing en controle plaats op de uitvoering van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie?

Norm B:

Er vindt politiek-bestuurlijke sturing en controle plaats op de uitvoering van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie:

- De raad formuleert een expliciete opdracht aan het college.
- De raad vraagt een uitvoeringsplan aan het college.
- De raad geeft - indien nodig - handen en voeten aan de aanbevelingen (bijvoorbeeld vragen om tijdslimiet).
- Er worden indien de aanbevelingen gericht zijn aan de raad, afspraken gemaakt over de wijze waarop verder invulling wordt gegeven aan de aanbevelingen.
- Het college informeert de raad over de wijze waarop en de mate waarin de aanbevelingen zijn uitgevoerd (eventueel met ondersteuning van de griffier).

Politiek- bestuurlijke sturing en controle op de uitvoering van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie

In het Nazorg-onderzoek (november 2008)⁴⁶ heeft de Rekenkamercommissie zes aanbevelingen geformuleerd aan de raad om de doorwerking van aanbevelingen van rekenkamerrapporten te vergroten. Vier van de zes aanbevelingen zijn niet uitgevoerd. Deze zijn gericht op het vergroten van politieke sturing en controle:

- a Per onderzoek bepaalt de raad in hoeverre hij zelf actief aan de slag gaat met de uitvoering van de aanbevelingen en stelt zo nodig budgetten beschikbaar voor actieve kaderstelling.
- b De raad bepaalt per onderzoek hoe hij geïnformeerd wil worden over de uitvoering van de aanbevelingen gericht aan de raad en het college.
- c De raad ziet actief toe op de uitvoering van de aanbeveling door het college.
- d De griffier heeft een actieve rol in monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen door de raad.

⁴⁵ Bron: interview vertegenwoordiger college. Men verwijst bijvoorbeeld naar rekenkameronderzoeken of pakt er vaker op terug.

⁴⁶ Nazorgonderzoek RKC Roermond – onderzoek subsidiebeleid en -verstrekking; onderzoek aanbestedingsbeleid en aanbestedingen; november 2008.

De raad formuleert een matig evalueerbare opdracht aan het college

Op basis van de bevindingen in paragraaf 4.2.1 blijkt dat de raad weliswaar een besluit neemt over het invoeren van aanbevelingen, maar de opdracht niet of matig evalueerbaar formuleert. Zo is slechts bij één besluit een termijn aan de implementatie verbonden.

De raad vraagt geen uitvoeringsplannen aan het college

De raad vraagt geen expliciete uitvoeringsplannen aan het college, of formuleert dit in open begrippen: “aanbeveling nader uit werken, verfijnen of meer ‘handen en voeten’ geven”. In paragraaf 4.2.1 blijkt dat slechts bij twee besluiten expliciet via een termijn is opgenomen dat de raad geïnformeerd wil worden over de voortgang van de uitvoering van aanbevelingen.

De raad geeft zelf beperkt handen en voeten aan de aanbevelingen

Uit de raadsnotulen is slechts eenmaal gebleken dat de raad een verdere precisering of vertaling geeft aan de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie. Aan de aanbevelingen uit het onderzoek Subsidiebeleid en –verstrekking formuleert de commissie Financiën een toevoeging op aanbevelingen: in het register moet worden opgenomen welke aanvragen niet in behandeling zijn genomen.

Aanbevelingen aan de raad worden matig voorzien van afspraken over de wijze van uitvoering

In paragraaf 4.2.1 blijkt dat aanbevelingen over het eigen functioneren doorgaans worden overgenomen. Het blijft echter onduidelijk hoe de uitvoering ter hand wordt genomen. In enkele gevallen wordt aan de griffier gevraagd aanbevelingen nader uit te werken c.q. op te pakken (zie ook bijlage 4).

Het college informeert de raad matig over de wijze waarop en de mate waarin de aanbevelingen zijn uitgevoerd

Eenmaal besproken en vastgesteld in de raad, komen aanbevelingen van de Rekenkamercommissie niet meer terug op de raadsagenda. Het college levert daartoe ook geen informatie aan. De meeste geïnterviewde raadsleden geven aan nooit of zelden terug te komen op de uitvoering van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie. Verschillende raadsleden geven aan dat er geen controle op de uitvoering van de aanbevelingen plaatsvindt (bron: interviews). Uitzondering is het collegevoorstel betreffende de uitwerking van de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport over de artikel 213-A onderzoeken.

Samenvattend constateren we dat de raad in beperkte mate invulling geeft aan sturing en controle op de uitvoering van aanbevelingen. De aanbevelingen uit een Nazorg-onderzoek (november 2008) om hierin verbeteringen aan te brengen zijn nog steeds van toepassing.

6 Vergelijking met andere gemeenten

Hoofdstuk 6 geeft antwoord op de volgende vraag:

- 7 Hoe doet de Rekenkamercommissie het in vergelijking met andere vergelijkbare gemeenten?

Op een aantal punten is de Rekenkamercommissie Roermond vergeleken met de rekenkamercommissies van Assen, Hoogeveen en Harderwijk. De secretarissen van deze commissies is een vragenlijst voorgelegd en met hen is telefonisch gesproken.

De Rekenkamercommissie Roermond levert een bovengemiddeld aantal onderzoeken af

De Rekenkamercommissie Roermond produceert de meeste onderzoeken in vergelijking met de andere gemeenten:

Kenmerk	Roermond	Assen	Hoogeveen	Harderwijk
RKC functionerend sinds:	2005	2005	2006	2007
Aantal uitgevoerde onderzoeken tot medio 2010, waarvan extern	9 (extern 9)	8 (extern 8)	6 (extern 5)	3 (extern 0)
Gemiddeld aantal onderzoeken per jaar	1,8 per jaar	1,6 per jaar	1,5 per jaar	1 per jaar

Tabel 6.1: Aantal onderzoeken vergeleken rekenkamercommissies.

Roermond heeft een lager budget dan het landelijk gemiddelde, maar scoort goed ten opzichte van vergelijkbare gemeenten

Het budget voor 2009 was iets minder dan een euro per inwoner. Dit is lager dan het landelijke gemiddelde van €1,24 per inwoner.⁴⁷ In vergelijking met de drie andere rekenkamercommissies neemt Roermond (met Assen) een middenpositie in:

Gemeente Kenmerk	Roermond	Assen	Hoogeveen	Harderwijk
Aantal inwoners	55.221 ⁽¹⁾	67.000	55.000	43.000
Budget per inwoner	€ 1,00	€ 1,00	€ 0,56	€ 2,32
Budget/jaar	€ 57.199 ⁽²⁾	€ 70.000	± € 31.000	€ 100.000
Besteed aan onderzoek in 2009	€ 44.666	€ 35.000	± € 46.000	€ 26.400
Vergoeding externe leden/p.p. jaar	€ 1.500	(Geen data)	€ 3.216 ⁽³⁾	€ 3.000 ⁽⁴⁾

⁽¹⁾: 1/1/2010 ⁽²⁾: Voor 2010 ⁽³⁾: Excl. reiskosten

⁽⁴⁾: Gemiddeld en afgerond, de voorzitter heeft een hogere vergoeding, plaatsvervangend voorzitter lager. Daarnaast krijgen externe leden in Harderwijk een reiskostenvergoeding.

Tabel 6.2: Kenmerken middelen vergeleken Rekenkamercommissies (budget).

⁴⁷ Bron: Jacques Necker, RekenkamerMonitor 2008; en RekenkamerMonitor 2009.

Roermond op tweede plaats ten aanzien van ondersteuningscapaciteit

De Rekenkamercommissie Roermond neemt met 12 uur ondersteuning per week de tweede plaats in. Harderwijk beschikt over veel meer ondersteuning:

Gemeente Kenmerk	Roermond	Assen	Hooge- veen	Harder- wijk
Aantal uren ondersteuning per week:				
Onderzoeksactiviteiten	7	2	0	14
Secretariële activiteiten	5	8	8	14
Totaal aantal uren /week	12	10	8	28
Aantal: Raadsleden (intern)	3	3	2	5
Externe leden incl. voorz.	3	2	3	2
Totaal aantal leden	6	5	5	7

Tabel 6.3: Kenmerken middelen vergeleken Rekenkamercommissies (ondersteuning en capaciteit).

Inschatting: gemiddelde lagere doorwerking van de onderzoeken

Bij alle vier de Rekenkamercommissies is er sprake van gedeeltelijke *doorwerking* van uitgevoerde onderzoeken. Enkele punten die worden genoemd:

- Enerzijds is er soms sprake van dat aanbevelingen direct worden overgenomen, of is het college al gestart met het in gang zetten van verbeteringen.
- Anderzijds neemt de raad zelf niet altijd aanbevelingen (richting zichzelf) ter hand en het college negeert ook nogal eens de algemene aanbevelingen.
- Een enkele keer worden specifieke aanbevelingen betwist of van kritiek voorzien.

De doorwerking van aanbevelingen in Roermond is lager dan in de andere drie gemeenten, uitgaande van de schatting van de secretarissen van de Rekenkamercommissies. Zie Tabel 6.4.

Gemeente Kenmerk	Roermond	Assen	Hooge- veen	Harder- wijk
Percentage aanbevelingen dat tot doorwerking leidt (schatting door de secretaris van de rekenkamercommissie)	60-75%	100%	50-70%	90%

Tabel 6.4: Doorwerking bij de nader bekeken rekenkamercommissies.

De secretarissen van de rekenkamercommissies noemen verschillende *stimulansen of barrières* voor doorwerking. Deze zijn vermeld in tabel 6.5.

Factoren	
Stimulansen	<ul style="list-style-type: none"> • Bereidwilligheid en acceptatie bij college/organisatie over de zin van een onderzoek. • Professionaliteit van de ambtelijke organisatie. • Kwaliteit van onderzoeken en rapportages. • Duidelijke taal/helder formuleren in conclusies en aanbevelingen zonder te veel jargon. • Gedegen aanpak van de onderzoeken. • Durven wakker te schudden en zaken helder neer te zetten (vooral richting raad). • Kiezen van onderwerpen die er echt toe doen. • Voldoende budget om over een eigen onderzoeker te beschikken.
Barrières	<ul style="list-style-type: none"> • Irritatie bij college/organisatie over de zin van een onderzoek, politieke afrekencultuur verhindert dat zichtbaar een relatie wordt gelegd tussen conclusies/aanbevelingen en navolging. • De volgzzaamheid van de raad richting het college. Professionaliteit van de organisatie speelt wel een stimulerende rol. • Onbekendheid en onbemindheid Rekenkamercommissie. • Beperkte betrokkenheid van de raad.

Tabel 6.5: Stimulansen en barrières voor doorwerking bij de vergeleken Rekenkamercommissies.

Op verschillende van bovenstaande factoren zetten Rekenkamercommissies actief in om doorwerking te stimuleren, zoals duidelijker formuleren in zo helder mogelijke bewoordingen (vermijden van technisch jargon). Daarnaast wordt aangegeven dat een betere communicatie, vooral richting sceptische fracties, mogelijk nog zou kunnen helpen om barrières te slechten.

Ambivalente waardering voor de rekenkamercommissies

De secretarissen van de rekenkamercommissies schetsen allen een wisselend beeld over de waardering van de raden voor hun rekenkamercommissies. Over het algemeen hebben raadsleden waardering voor de kwaliteit van onderzoeken, maar zijn zij ambivalent over de rekenkamercommissie in het algemeen en de toepassing van het gemengde model (met raadsleden) in het bijzonder.

Het wisselende beeld is ook van toepassing op de waardering door colleges en organisaties. Zo wordt aangegeven dat de rekenkamercommissies als hinderlijk worden ervaren vanwege werkdruk of dat conclusies en aanbevelingen als overbodig worden beschouwd. Anderzijds is er ook sprake van een professionele benadering, goede medewerking en ook waardering voor het werk van de Rekenkamercommissie en de aanbevelingen.

Leerpunten van de rekenkamercommissies

De rekenkamercommissies formuleren diverse leerpunten voor de toekomst in termen van wat zij willen behouden of wat zij juist (verder) willen verbeteren:

	Factoren
Vasthouden	<ul style="list-style-type: none">• Kwaliteit van onderzoeken en de aanpak daarvan (gedegen).• Expertise externe leden; professionaliteit.• Ambitie.• Budget.
Verbeteren	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie naar buiten en communicatie met betrokkenen.• Waken voor te veel ambitie en (zelfgenoegzame) houding hierbij.• Betere spreiding van soorten onderzoeken met minder accent op financiële rechtmatigheid.• Meer betrokkenheid van de raad.• Inbreng en betrokkenheid van interne leden ten opzichte van de externe leden.• Verankering van de rekenkamerfunctie in de gemeente.

Tabel 6.6: Leerpunten in termen van vasthouden of verbeteren, ontleend aan de drie vergeleken Rekenkamercommissies.

Samenvattend constateren we dat de Rekenkamercommissie Roermond het in vergelijking met de rekenkamercommissies van Assen, Hoogeveen en Harderwijk goed doet.

- 1 De Rekenkamercommissie Roermond scoort voldoende tot goed in relatie tot drie vergelijkbare gemeenten:
 - a De Rekenkamercommissie Roermond produceert de meeste onderzoeken in vergelijking met de andere gemeenten.
 - b De Rekenkamercommissie Roermond beschikt over een lager budget dan het landelijk gemiddelde, maar scoort goed ten opzichte van de drie onderzochte vergelijkbare gemeenten.
 - c De Rekenkamercommissie Roermond scoort goed (tweede plaats) ten aanzien van ondersteuningscapaciteit.
- 2 De Rekenkamercommissie Roermond scoort op basis van een schatting door de respondenten lager ten aanzien van de doorwerking van onderzoeken.
- 3 Verschillende leerpunten die de andere rekenkamercommissies voor zichzelf formuleren, blijken ook voor Roermond bruikbaar, vooral die over de externe communicatie.

Bijlage 1: Gesprekspartners en schriftelijke bronnen

Bij de evaluatie zijn de volgende personen betrokken:

Geïnterviewde	Functie	Organisatie(onderdeel)/ fractie	Datum (2010)
J. Puper	Raadslid	Fractie VVD	28 mei
Mw. E. Thissen-Heynen		Fractie PvdA	6 mei
H. Boots		Fractie BBR	7 mei
J. Breugelmans		Fractie CDA	18 mei
F. Pleyte		Fractie D66	25 mei
Mw. M. van Beers		Fractie SP	21 mei
F. Smeets		Fractie DS	25 mei
Mw. M. Smitsmans-Burhenne	Raadslid, intern lid Rekenkamercommissie tot aan de afgelopen verkiezingen	Fractie GroenLinks	26 mei
W. Kaldenhoven	Concern controller		17 mei
J. Ramakers	Senior-beleidsmedewerker arbeidsmarktbeleid		17 mei
Mw. M. Andringa	Hoofd financiën		25 mei
G. Ridderbecks	Beleidsmedewerker Welzijn		18 mei
Mw. S. Franssen	Oud-secretaris	Rekenkamercommissie Roermond	1 juni
Mw. A. Schoenmakers	Oud-lid en oud-voorzitter		
F. van Dael	Intern lid Rekenkamercommissie tot aan de afgelopen verkiezingen		
R. Peeters	Extern lid		
P. Severijnen	Vice-voorzitter, extern lid		
P. Schrijvers	Voorzitter, extern lid		
A. Vestjens	Secretaris		
G. Lomans	Intern lid Rekenkamercommissie tot aan de afgelopen verkiezingen	11 juni	
Mw. L. Paulussen	Gemeentesecretaris		2 juni
H. van Beers	Burgemeester		
J. Vervuurt ⁴⁸	Griffier		11 juni

⁴⁸ Met de griffier is specifiek van gedachten gewisseld over de conclusies en aanbevelingen.

Bron	Titel	Datum
Gemeente Roermond	Raadsvoorstel 2006/91/1	23 mei 2006
	Raadsbesluit 2006/91/2	29 juni 2006
	Raadsbesluit 2007/8/4	2 januari 2007
	Raadsvoorstel 2008/0008/1	7 januari 2008
	Raadsbesluit 2008/8/2	14 februari 2008
	Raadsvoorstel 2008/89/1	18 augustus 2008
	Raadsvoorstel 2008/88/1	18 augustus 2008
	Raadsvoorstel 2008/118/1	17 november 2008
	Raadsbesluit 2008/89/2	2 september 2008
	Raadsbesluit 2008/88/2	18 september 2008
	Raadsbesluit 2008/118/2	8 december 2008
Rekenkamercommissie Roermond	Onderzoek subsidiebeleid en -verstrekking: jaarlijkse subsidies aan vrijwilligersorganisaties voor sport, cultuur en wijkactiviteiten	Februari 2006
	Onderzoek aanbestedingsbeleid en aanbestedingen gemeente Roermond	December 2006
	Verordening op de Rekenkamercommissie	8 maart 2007
	Onderzoek onderwijshuisvestingsbeleid gemeente Roermond	November 2007
	Reglement van Orde	1 mei 2007
	Onderzoeksprotocol	Idem
	Onderzoek effectiviteit re-integratie beleid	augustus 2008
	213-A onderzoeken gemeente Roermond	augustus 2008
	Evaluatiesessie Rekenkamercommissie	1 november 2008
	Belofte maakt schuld, onderzoek naar het nakomen van toezeggingen	November 2008
	Nazorgonderzoek Rekenkamercommissie ⁴⁹ Roermond, onderzoek subsidiebeleid en -verstrekking; onderzoek aanbestedingsbeleid en aanbestedingen	November 2008
	Grip op natuur- en groenbeleid, onderzoek natuur- en groenbeleid gemeente Roermond	December 2009
	Onderzoek reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen gemeente Roermond	Januari 2010
	Jaarverslag 2009 en Planning activiteiten 2010 van Rekenkamercommissie Roermond	31 maart 2010
Jaarplan/Onderzoeksprogramma 2005 Rekenkamercommissie gemeente Roermond		
Besluitenlijsten Rekenkamercommissie 2004 t/m februari 2010	2004 t/m februari 2010	

⁴⁹ In de officiële titel staat RKC in plaats van Rekenkamercommissie.

Bijlage 2: Normenkader

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is gebruik gemaakt van een normenkader.

Het intern en extern functioneren van de Rekenkamercommissie

Normen voor deelvraag 1:

<p>A Model en samenstelling:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Het gemende model heeft meer voor- dan nadelen ten opzichte van andere mogelijke rekenkamermodellen, zoals:<ul style="list-style-type: none">– Een interne commissie.– Een externe commissie.– Samenwerkingsmodel met andere gemeenten.2. De Rekenkamercommissie is op een dusdanige wijze samengesteld dat er voldoende expertise, competenties en vaardigheden aanwezig zijn op het gebied van:<ul style="list-style-type: none">– Onderzoek.– Het functioneren van de lokale politiek en organisatie.– Politiek- bestuurlijke sensitiviteit.– Communicatie.3. De Rekenkamercommissie voldoet aan de criteria kwaliteit, onafhankelijkheid, betrokkenheid en draagvlak.4. Raadsleden uit de Rekenkamercommissie opereren onafhankelijk:<ul style="list-style-type: none">– Vermijden politiek woordvoerschap over door de Rekenkamercommissie uitgebrachte rapporten, adviezen of uitspraken.– Onthouden zich van uitspraken c.q. kennisoverdracht aangaande in de Rekenkamercommissie opgedane wetenschap, informatie en overige gegevens.– Bepalen hun overwegingen in de Rekenkamercommissie zonder last of ruggespraak vanuit hun fractie.
<p>B Taakverdeling:</p> <p>Er is sprake van een effectieve en efficiënte samenwerking tussen de leden van de Rekenkamercommissie.</p> <ul style="list-style-type: none">– Rekenkamerleden hebben een gezamenlijke visie over wat de functie, taken en rollen van de Rekenkamercommissie zijn.– Het is relatief eenvoudig tot overeenstemming te komen bij het nemen van beslissingen (bijvoorbeeld: keuze van onderwerpen, uitbesteding, onderzoeksopzet, formuleren conclusies en aanbevelingen, et cetera).– De Rekenkamercommissie maakt gebruik van de inhuur van externe deskundigheid wanneer dat nodig is.– Geleverde inspanning/bijdrage van externe en interne leden en van de secretaris zijn evenwichtig verdeeld.
<p>C Middelen:</p> <p>De Rekenkamercommissie beschikt over voldoende middelen om haar werk optimaal te doen, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none">– Voldoende budget.– Secretariële ondersteuning.– Capaciteit.

- D Efficiënte uitvoering van de onderzoeken:**
- De Rekenkamercommissie komt snel tot focus en richting bij het opzetten van de onderzoeken (onderzoeksvragen, opzet, normenkader et cetera).
 - Bij uitbesteding van onderzoeken is er sprake van goed opdrachtgeverschap door de Rekenkamercommissie.
- E Aandachtspunten voor het in beeld brengen en selecteren van onderzoeksonderwerpen:**
- De raad (raadsfracties en/of individuele leden) wordt betrokken bij de keuze van onderwerpen en krijgt de mogelijkheid om onderwerpen aan te dragen.
 - De raad kan advies geven over de selectie van onderwerpen.
 - De Rekenkamercommissie maakt de uiteindelijke keuze bij de onderwerpselectie.

Normen voor deelvraag 2 en 3:

- A Adequate samenwerking tussen Rekenkamercommissie en ambtelijke organisatie:**
- De Rekenkamercommissie communiceert voldoende met de raad, het college en de organisatie vooraf, tijdens en bij afronding van de onderzoeken.
 - Er is sprake van een constructieve en coöperatieve relatie tussen de Rekenkamercommissie en het college en ambtelijke organisatie.
 - De inventarisatie van schriftelijke stukken en het plannen van interviews leiden niet tot substantiële vertraging.
- B Communicatie: presentatie van de rapporten door de Rekenkamercommissie:**
- Er is sprake van een *goede timing* van de presentatie van de onderzoeken: aansluiten bij actuele thema's en/of agendapunten, onderzoeken komen niet tegelijkertijd uit.
 - De *wijze* waarop de Rekenkamercommissie rapporten presenteert, draagt bij aan een relevante politieke discussie en dialoog in het raadsdomein.
- C Interne en externe bekendheid van de Rekenkamercommissie:**
- De wijze waarop de Rekenkamercommissie rapporten presenteert, draagt bij aan de *zichtbaarheid* van de Rekenkamercommissie, zowel binnen als buiten de muren van het gemeentehuis.

De bijdrage van de Rekenkamercommissie (effectiviteit)

Normen voor deelvraag 4 en 5:

- A Bijdrage:**
- Het aantal onderzoeken is in lijn met de eigen ambities en wensen van de raad.
 - Men is tevreden over de kwaliteit van onderzoeken.
- B Effectiviteit**
- Doorwerking 1: aanbevelingen worden overgenomen door de raad, het college en/of ambtelijke organisatie:**
- De raad (college en ambtelijke organisatie) onderschrijft de aanbevelingen en de raad vertaalt dit in formele besluitvorming over de aanbevelingen.
 - Het besluit komt tot stand naar aanleiding van de oordeelsvormende discussie in het raadsdomein (raad, commissie, forum et cetera).
 - De raad formuleert een adequate opdracht aan het college voor de uitvoering van de aanbevelingen.
- Doorwerking 2: aanbevelingen worden vertaald in organisatorische voorzieningen en/of**

beleidsmaatregelen:

Aanbevelingen worden uitgevoerd in beleid of organisatorische maatregelen:

- Naar de letter of naar de geest van de aanbevelingen.
- Naar de letter of naar de geest van de raadsopdracht.
- Het college geeft een eigen invulling aan de uitvoering van de aanbevelingen.

Voorwaarden voor een effectief functioneren

Normen voor deelvraag 6:

A De raad (en het college en organisatie) vindt de Rekenkamercommissie een nuttig instrument: – De raad heeft een visie en ambitie geformuleerd op het instrument rekenkamer.– Men staat open voor de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie: raad, college en organisatie zien het werk van de Rekenkamercommissie als een mogelijkheid tot leren en verbeteren in plaats van kritiek en afrekenmodel.– Aanbevelingen worden uitgevoerd in beleid of organisatorische maatregelen.
B Er vindt politiek-bestuurlijke sturing en controle plaats op de uitvoering van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie: – De raad formuleert een expliciete opdracht aan het college.– De raad vraagt een uitvoeringsplan aan het college.– De raad geeft -indien nodig- handen en voeten aan de aanbevelingen (bijvoorbeeld vragen om tijdslimiet).– Indien de aanbevelingen gericht zijn aan de raad worden afspraken gemaakt over de wijze waarop verder invulling wordt gegeven aan de aanbevelingen.– Het college informeert de raad over de wijze waarop en de mate waarin de aanbevelingen zijn uitgevoerd (eventueel met ondersteuning van de griffier).

Bijlage 3: Rekenkamercommissie (in-/extern) of commissie van onderzoek

	Omschrijving	Voordelen	Nadelen
Directeuren-model	De raad benoemt de (externe) voorzitter. De voorzitter geeft zelf invulling aan de rekenkamerfunctie en stelt zijn eigen staf samen (Rekenkamer Oost-Nederland).	Doordat de voorzitter zijn eigen personeel samenstelt, krijg je een team van mensen die qua karakters, competenties en vaardigheden bij elkaar passen; minder kans op conflict.	De raad heeft minder invloed op de samenstelling van de rekenkamerfunctie. Sterke afhankelijkheid van één persoon (moeilijk lokaal te vinden).
Commissie-model	De raad benoemt alle leden van de rekenkamer (commissie). 	De raad heeft meer invloed op de samenstelling van de rekenkamer(commissie).	Kans op een meer politieke samenstelling van de commissie, waarin minder aandacht is voor de <i>aanvullende competenties</i> van de leden.
	<u>Gemengd:</u> De rekenkamercommissie bestaat uit leden van de gemeenteraad met (externe) voorzitter of een aantal leden van de gemeenteraad en een aantal externen van buiten de gemeente.	Binding met de raad en de lokale situatie.	Minder onafhankelijk, objectief (al is het alleen maar in beeldvorming) door politieke beïnvloeding. Raadsleden moeten rekenkamerwerk combineren met raadswerk (en meestal een andere baan). Raadsleden zitten met een dubbele pet in de rekenkamercommissie: zij onderzoeken hun eigen beleid. Gevaar van meegaande en minder scherpe reacties/ bevindingen (blackbox c.q. de 'slager keurt zijn eigen vlees'; dus verminderde onafhankelijkheid). Leden zijn geen professionals en kunnen niet op hun onderzoeks- of inhoudelijke kennis en ervaring worden geselecteerd; kwaliteit is afhankelijk van personen.
	<u>Extern:</u> De rekenkamercommissie bestaat uit externen van buiten de gemeente. 	Onafhankelijk. Grotere kans op een team van competente onderzoekers.	Minder binding met de lokale situatie.
	<u>Eigen</u>	(Gevoelsmatig) kortere lijnen.	Kennis, ervaring op de schaal van Roermond mogelijk nog onvoldoende.
	<u>Gezamenlijke rekenkamercommissie</u> (bijvoorbeeld AOGW, Ommelander).	Kennis en ervaring, vergelijking tussen gemeenten.	(Gevoelsmatig) langere lijnen.
Commissie van onderzoek	Commissie uit de raad die onderzoek doet naar door de raad gewenste onderwerpen.	Ad-hoc afhankelijk van de actualiteit eigen onderzoek.	Sterke ondersteuning nodig, kosten.

Bijlage 4: Overzicht doorlooptijd, besluitvorming en doorwerking aanbevelingen

Doorlooptijd

Onderzoek	Gunning	Afronding onderzoek	Doorlooptijd (maanden)
Evaluatie rekenkamercommissie	Medio april 2010	Medio september 2010	5

Onderzoek	Gunning	Bespreking in commissie	Doorlooptijd (maanden)
Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen	Medio juli 2009	Eind januari 2010	6,5
Natuur- en groenbeleid	Eind november 2008	Begin december 2009	12
Nazorgonderzoek	Begin maart 2008	Begin februari 2009	11
Het nakomen van toezeggingen	Begin maart 2008	Begin december 2008	9
Effectiviteit reïntegratiebeleid	Medio september 2007	Begin september 2008	11,5
213-A	Begin december 2007	Begin september 2008	9
Onderwijshuisvesting beleid	Medio september 2006	Januari 2008	16
Aanbestedingsbeleid en aanbestedingen	Begin mei 2006	Januari 2007	8
Subsidiebeleid en -verstrekking	Medio september 2005	Begin juni 2006	8,5
Gemiddelde doorlooptijd			10 maanden

Tabel IV.1: Doorlooptijd onderzoek.

Behandeling en besluitvorming onderzoeksrapporten

Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen (raad 11 februari 2010)

Het rapport Onderzoek reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen van de gemeente Roermond is besproken in de commissie voor Financiën op 26 januari 2010. De voorzitter van de Rekenkamercommissie heeft een toelichting gegeven en het onderzoeksbureau een presentatie. De raadscommissie is het eens met de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie. Vervolgens is het rapport behandeld in de raadsvergadering van 11 februari 2010. Daarin heeft een oordeelsvormend debat plaatsgevonden over de aanbevelingen. De VVD-fractie heeft een amendement ingediend om twee aanbevelingen (nr. 1 en 3) niet over te nemen en met betrekking tot aanbeveling 7 de griffier opdracht te geven in de nieuwe raadsperiode een klankbordgroep in te stellen (in plaats van een themaraad)⁵⁰.

De VVD-fractie vindt het rapport “degelijk onderbouwd maar vooral op theoretische leest geschoeid” en heeft geen behoefte aan een aanbevolen nieuw op te stellen nota (weerstandsvermogen) vanwege de hoeveelheid administratieve en organisatorische lasten die daarmee gepaard gaan. Een deel van het onderzoek leidt volgens de VVD tot “achterhaalde feiten” aangezien de raad de algemene reserves bij raadsbesluit van 17 december 2009 al aangepast heeft. Ten slotte heeft de VVD geen behoefte aan de aanbeveling een themaraad te organiseren rond de problematiek van risico’s, risicomanagement en weerstandsvermogen. De CDA-fractie vindt dat het rapport “een degelijk rapport is met goede aanbevelingen” en beargumenteert waarom de fractie het amendement niet kan steunen. De PvdA-fractie is van mening dat de rekenkamercommissie een goed rapport heeft uitgebracht en kan het amendement van de VVD-fractie niet steunen. De fractie heeft ook er ook bezwaar tegen dat de VVD in de commissie niet al genoemde punten heeft ingebracht. Demokraten Swalmen onderschrijft dit en vindt het rapport “goed werk”. Deze fractie reageert afwijzend op het

⁵⁰ 1: Zorg voor één actueel document met alle beleidsregels rondom reserves en voorzieningen, toegankelijk via Intranet. [...] Eventuele beleidsmutaties bij de herijking van de reserves en voorzieningen dienen dan ook te worden verwerkt in de beleidsnota Passiva.

3: Stel nota Weerstandsvermogen met het beleid ten aanzien van risico’s, weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen op. Zorg dat deze vervolgens in de P&C-producten wordt opgenomen. Stel op basis van vergelijking van risico’s (inclusief de financiële omvang daarvan) vast of het weerstandsvermogen voldoende van omvang is. Rapporteer gedurende het jaar over de mutaties in de risico’s en over de inschatting van de omvang van de financiële risico’s.

7: Maak in beleidsdocumenten, zoals de nota Passiva en de herijking van reserves en voorzieningen, naar de gemeenteraad expliciet duidelijk waar het beleidskader van Roermond afwijkt van het wettelijke kader. Nu is daarover een impliciet besluit genomen. Daarmee wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de afwijking en is het voor hen mogelijk om het besluit ook terug te draaien.

amendement. De PvdE (Partij voor de Eenheid) ondersteunt het rapport en reageert nuancerend op de inbreng van de VVD ten aanzien van risico's. De Stadspartij Roermond richt zijn inbreng op de risico's en de noodzaak van een risicoparagraaf die aangeeft wat het weerstandsvermogen moet zijn. In de tweede termijn gaat de VVD-fractie vooral nog in op de noodzaak van een themaraad versus de huidige manier van werken met een klankbordgroep.

Het amendement is door alle andere fracties verworpen. Vervolgens heeft de raad een formeel besluit genomen tot het overnemen van de aanbevelingen en het college opgedragen op een 'adequate wijze' invulling te geven aan de aanbevelingen die het college aangaan. In aansluiting hierop wordt het college verzocht om - waar nodig - voorstellen aan de raad voor te leggen en de raad in 2010 te informeren over de voortgang. De raad besluit ook de griffier op te dragen aan aanbeveling 7 invulling te geven.

Overige fracties noemen het rapport een "degelijk rapport met goede aanbevelingen", "goed werk" en "fantastisch dat dit rapport er is en dat het raadsbreed gesteund wordt".

Natuur- en groenbeleid (raad 17 december 2009)

Het Onderzoek natuur- en groenbeleid gemeente Roermond is op 3 december 2009 behandeld in de vergadering van de commissie Openbare Werken en op 17 december 2009 in de raad. Tijdens de commissiebehandeling geeft de voorzitter van de Rekenkamercommissie een korte inleiding en wordt door een extern lid en het extern onderzoeksbureau een presentatie verzorgd. Enkele opmerkingen en vragen worden geplaatst maar de fracties en het college kunnen de aanbevelingen onderschrijven.

In de raadsvergadering wijst de VVD op de financiële consequenties van de uitvoering van de aanbevelingen (waarvan het college aangeeft die nog niet te kunnen geven). De CDA-fractie bepleit "samenhang in de groenstructuur" en verzoekt het college dat in de komende jaren te gaan uitwerken. De PvdA-fractie onderschrijft de aanbevelingen maar geeft aan dat het SMART-formulieren van doelen niet moet betekenen dat kansen niet worden gepakt. De fractie bepleit ook een kader voor het formulieren van een onttrekking uit het 'Groen voor groen'-fonds. Stadspartij Roermond bepleit meer kaders voor samenhang in de groenstructuur en houdt een pleidooi voor criteria voor het gebruik van 'Groen voor groen'.

Het college geeft aan "de reacties van de raad af te wachten en dan met een voorstel zal komen, te behandelen in de raad". De fracties onderschrijven de aanbevelingen. De raad besluit conform het voorstel, maar de voorzitter van de raadsvergadering plaatst de kanttekening dat hij "niet verwacht dat er vóór de verkiezingen grootse plannen kunnen worden gepresenteerd".

De raad besluit het college op te dragen aan de aanbevelingen adequaat invulling te geven, waar nodig voorstellen aan de raad voor te leggen en de raad in 2010 en verder te informeren over de voortgang.⁵¹

Nazorgonderzoek (commissie AZ 2 februari 2009)

Op 2 februari 2009 doet een raadslid in de commissie Algemene Zaken de oproep meer aandacht te geven aan de rapporten van de Rekenkamercommissie. De commissie verzoekt de griffier een stuk op te stellen ter uitwerking van de aanbevelingen en vervolgens met een reactie van het college aan de commissie voor te leggen. Dit is niet meer gebeurd. Het wordt vervolgens niet meer in de raad behandeld. Hierbij spelen twee oorzaken: de griffier kon het verzoek niet goed plaatsen vanuit zijn rol⁵² en er is in 2009 geen prioriteit aan deze notitie gegeven gezien een sterke onderbezetting op de griffie (drie vacatures en een langdurig ziekteverlof). De raad of commissie heeft niet meer gevraagd om deze notitie.

Het nakomen van toezeggingen (Belofte maakt schuld; raad 18 december 2008)

De commissie AZ behandelt het rapport op 8 december 2008 ter advisering. De commissie adviseert een termijn op te nemen waarbinnen punt 2 van het besluit is gerealiseerd. Dit zal op de groene flap worden aangegeven. De commissie acht het stuk rijp voor behandeling in de raad; agendering als hamerstuk mits de beantwoording op de groene flap afdoende is. Op 18 december 2008 is het inderdaad in de raad een hamerstuk. De raad besluit de conclusies en vijf aanbevelingen over te nemen. Tevens wordt besloten de raadsgriffie op te dragen met de voorzitters van raad en commissies, het college c.q. de ambtelijke organisatie afspraken te maken ter verdere uitwerking van de aanbevelingen en deze afspraken uiterlijk 1 april 2009 te implementeren.

Effectiviteit re-integratiebeleid (raad 18 september 2008)

Op 2 september 2008 bespreekt de commissie Financiën het onderzoek met betrekking tot re-integratiebeleid. Vragen worden gesteld over wat het re-integratiebeleid tot dan toe heeft gekost, over wanneer de raad in 2009 wordt geïnformeerd over de voortgang van de uitwerking van de aanbevelingen en een pleidooi wordt gedaan dat de raad twee keer per jaar geïnformeerd zou moeten worden over de stand van zaken van de re-integratietrajecten. Tot slot wordt gepleit door twee fracties voor het formuleren van ambitieuzere doelstellingen van het re-integratiebeleid.

Op 18 september 2008 bespreekt de raad het raadsvoorstel van de Rekenkamercommissie betreffende het onderzoek naar de effectiviteit van het re-

⁵¹ In de aanbevelingen zit feitelijk ook een aanbeveling aan de raad (de raad moet hierin ook zelf een meer actieve rol gaan vervullen, waarbij hij duidelijk maakt welke informatie ontvangen moet worden om de kaderstellende en controlerende rol te kunnen vervullen). Deze is in het besluit niet aan de raad geadresseerd; de uitwerking van aanbevelingen wordt op basis van het besluit bij het college gelegd.

⁵² Waarover zou de notitie moeten gaan, waarom zou deze notitie van de griffier – als eerste adviseur van de raad - voor een advies aan het college moeten worden aangeboden?

integratiebeleid. De vicevoorzitter van de Rekenkamercommissie is aanwezig voor het beantwoorden van vragen. Er wordt gesproken over een “grondige analyse” en van “dik onderschrijven” van de aanbevelingen. De PvdA-fractie geeft aan de aanbevelingen te onderschrijven. De CDA-fractie vraagt zich af of de doelstellingen van het re-integratiebeleid niet moeten worden bijgesteld. Graag ziet het CDA dat de resultaten van deze monitoring regelmatig, het liefst halfjaarlijks, worden gedeeld met de raad, ter bijsturing en vergroting van de effectiviteit van de ingezette middelen. De VVD-fractie steunt het voorliggende voorstel maar heeft geen behoefte aan een halfjaarlijkse rapportage. Stadspartij Roermond wil eveneens hogere ambities en halfjaarlijkse monitoring. De SP legt de aandacht op het percentage niet-uitstromers dat uit het onderzoeksrapport blijkt. Ook de SP wil halfjaarlijkse rapportages. De plaatsvervangende voorzitter van de Rekenkamercommissie geeft aan dat het belangrijk is dat er iets met de informatie wordt gedaan als er gemonitord wordt. Hij geeft aan dat een halfjaarlijkse monitoring in het begin zeker waardevol kan zijn, maar daarna minder waardevol wordt en weinig meer zal opleveren waardoor frequentie omlaag kan. Het voorliggend besluit resulteert niet in halfjaarlijkse monitoring. De tweede termijn richt zich op het al dan niet monitoren en de frequentie daarvan. De voorzitter doet hierna de suggestie dit uit te discussiëren in de commissie voor Financiën aangezien er geen amendement meer kan worden ingediend.

De raad besluit de conclusies en aanbevelingen over te nemen en het college op te dragen om aan de aanbevelingen op adequate wijze gevolg te geven, daar waar nodig voorstellen voor te leggen aan de raad (vooral waar het gaat om de actualisatie van doelstellingen en het formuleren van meer ambitieuze doelstellingen) en de raad begin 2009 te informeren over de voortgang van de uitwerking van de aanbevelingen.

Uitvoering van doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken ex artikel 213-A (raad 18 september 2008)

In de commissie voor Financiën van 2 september 2008 stellen de leden van de commissie enkele vragen aan de leden van de Rekenkamercommissie en aan de wethouder. De meeste vragen worden tijdens de vergadering beantwoord. Enkele vragen worden ter beantwoording op de ‘groene flap’ meegenomen, zoals over wanneer de raad in 2009 geïnformeerd wordt over de voortgang van de uitwerking van de aanbevelingen. Ook komt aan de orde of het college moet worden opgeroepen of opgedragen aanbevelingen uit te voeren.

Ook dit onderwerp komt op 18 september 2008 in de raad aan de orde. De SP-fractie bepleit snel tot verbeteringen te komen. De CDA-fractie onderstreept het belang van 213A-onderzoek. Bij wijze van mondeling amendement wordt het college in plaats van ‘opgeroepen’, ‘opgedragen’ en bij wijze van mondeling amendement (door Demokraten Swalmen ingediend) wordt een datum van 1 april opgenomen (in plaats van ‘begin van het jaar’ om geïnformeerd te worden over de voortgang van de uitwerking van de aanbevelingen).

De raad besluit kennis te nemen van de conclusies en aanbevelingen en het college op te dragen aan de aanbevelingen op adequate wijze gevolg te geven en een voorstel aan de

raad te doen voor aanpassing van de verordening artikel 213-A onderzoeken in die zin dat een haalbare periodiciteit van de onderzoeken wordt opgenomen.

Ten slotte besluit de raad dat hij uiterlijk 1 april 2009 geïnformeerd moet worden over de voortgang van de uitwerking van de aanbevelingen. Op 26 maart 2009 stemt de raad zonder beraadslaging in met het collegevoorstel betreffende uitwerking van de aanbevelingen uit het rapport inzake artikel 213-A onderzoeken.

Onderwijshuisvestingsbeleid (raad 14 februari 2008)

Op 21 januari 2008 bespreekt de commissie Welzijn het onderzoek onderwijshuisvestingsbeleid. De commissie spreekt haar waardering uit voor (het rapport van) de Rekenkamercommissie en is van mening dat de gedane aanbevelingen, zowel die gericht aan de raad als aan het college van burgemeester en wethouders, onverkort overgenomen dienen te worden. Het college neemt ook de aanbevelingen over. Deze zullen worden meegenomen in het proces van visieontwikkeling.

Op 14 februari 2008 bespreekt de raad het voorstel van de Rekenkamercommissie betreffende het onderzoek naar onderwijshuisvestingsbeleid. Demokraten Swalmen vindt dat de conclusies en aanbevelingen moeten worden opgepakt. De PvdA-fractie gaat in op de conclusies dat niet alle middelen voor volkshuisvesting zijn ingezet en dat de gemeente Roermond niet nagaat of eenmaal geformuleerde doelen ook behaald zijn. De fractie wijst op een door die fractie in november 2007 aangenomen amendement, waarin er bij de gemeente op werd aangedrongen bij het onderwijsbeleid nadrukkelijker de regie op zich te nemen, samen met de schoolbesturen een lokale educatieve agenda op te stellen en een beleidsmonitor te ontwikkelen die aansluit bij de verschillende verantwoordelijkheden van schoolbesturen, instellingen en gemeente.

De PvdA-fractie verzoekt het college toe te zeggen dat de aanbevelingen uit het amendement onverkort zullen worden meegenomen bij het ontwikkelen van de visie op onderwijs en dat de visie ruim voor de begrotingsbehandeling gereed zal zijn, zodat deze uitgebreid in de commissie kan worden besproken en bij de behandeling van de begroting indien nodig extra middelen gereserveerd kunnen worden.

Het CDA bepleit ook als raad de aanbevelingen over te nemen en niet de bal alleen bij het college te leggen. De VVD-fractie onderschrijft de aanbevelingen. Stadspartij Roermond gaat specifiek in op de constatering dat te weinig kaders zijn gesteld en geeft aan dat de raad zich dit moet aantrekken. Ook gaat de fractie in op de met de onderwijsstichting op te stellen visie. De SP onderschrijft de aanbevelingen en geeft aan dat de raad de hand in eigen boezem moet steken. Er worden vraagtekens gezet bij de concreetheid van de aanbevelingen gericht aan het college. Ook de onderuitputting van middelen komt aan de orde. De fractie Burgerbelangen Roermond onderschrijft de conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamercommissie en rekent erop dat het college met een actieplan zal komen. De Rekenkamercommissie krijgt complimenten over het rapport (“er is een heel goed rapport uitgebracht”, “we kunnen er iets mee”, “leesbaar stuk”). De conclusies en aanbevelingen worden overgenomen. Het college zegt onder meer toe te zullen komen met een integrale en uitvoerbare visie op onderwijshuisvesting.

De raad besluit verder het college op te dragen de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie uit te voeren. Dat de raad onvoldoende kaders heeft gesteld, trekt een aantal fracties zich aan. Het college doet de toezegging in iedere commissievergadering via de ingekomen stukken verslag te doen van het overleg van het bureau dat de visie opstelt.

Aanbestedingsbeleid en aanbestedingen (raad 8 februari 2007)

De commissie Algemene Zaken behandelt het rapport op 29 januari 2007. Er blijkt een meningsverschil tussen het college en de Rekenkamercommissie. De VVD sluit zich aan bij het college. De VVD stemt niet in met de aanbevelingen 1 en 2. Diverse partijen spreken hun bevreemding uit over de verdedigende houding die het college betreft en de opdracht die het college heeft gegeven aan EurAssist European Consultants (second opinion over de aanbevelingen). Het college geeft aan op de groene flap hoe aangekeken wordt tegen de aanbevelingen 1 en 2.

De raad behandelt het rapport op 8 februari 2007 uitvoerig. De VVD onderschrijft mede namens PvdA, Burgerbelangen Roermond en Demokraten Swalmen twee aanbevelingen niet, namelijk ten aanzien van Europese aanbestedingsnormen en het 1 op 1 aanbesteden, dat volgens deze fractie onder bepaalde lage bedragen wel moet kunnen (aanbevelingen 1 en 2). Ten aanzien van deze aanbevelingen heeft het college een second opinion voorgelegd aan de raad, op basis waarvan het college het (over die aanbevelingen) oneens is met de Rekenkamercommissie. Een aantal fracties (GroenLinks, SP en Stadspartij Roermond), spreekt zijn afkeuring uit over het feit dat het college een second opinion noodzakelijk achtte. Het CDA gaat in op onder andere de Europese aanbestedingsregels en onderschrijft het amendement. Burgerbelangen Roermond gaat in op de waarde van het rapport en de conclusies. Een amendement wordt aangenomen om pas op de plaats te maken in afwachting van nadere wetgeving (nieuwe Aanbestedingswet).

Subsidiebeleid en -verstrekking (raad 26 juni 2006)

Het rapport betreffende het subsidiebeleid en subsidieverstrekking is op 26 juni 2006 unaniem door de raad aangenomen, zonder inhoudelijke behandeling. Het rapport was al door een meerderheid van de commissie Financiën (8 juni 2006) akkoord bevonden⁵³. De commissie heeft daarbij opgemerkt dat de raad eerder en actiever betrokken moet worden bij de kadervorming voor subsidiebeleid, dat bij andere gemeenten moet worden nagevraagd hoe zij subsidiebeleid vorm hebben gegeven en dat, indien de aanbevelingen niet worden overgenomen, aangegeven moet worden waarom niet. Daarnaast heeft de commissie aan het raadsvoorstel *een toevoeging* gedaan aan de aanbevelingen: in het register moet worden opgenomen welke aanvragen niet in behandeling zijn genomen.

⁵³ Bron: notulen raad 26 juni 2006.

Het college heeft als reactie op het rapport de Projectgroep Subsidies verzocht na te gaan of en op welke wijze de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie inpasbaar zijn in de beoogde nieuwe regelgeving en bedrijfsvoering.

Op 26 juni 2006 besluit de raad de conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamercommissie over te nemen en het college op te dragen de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie uit te voeren en daarbij de raad actief te betrekken.

Aanbevelingen	Gericht aan de RAAD/ aantal aanbevelingen	Overgenomen?		
		Ja	Deels of nee	Onduidelijk
<i>Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen</i>	1	1		
<i>Natuur- en groenbeleid</i>	0	0		
<i>Artikel 213-A onderzoeken</i>	2			2
<i>Nazorgonderzoek</i>	3			3
<i>Het nakomen van toezeggingen</i>	4	4		
<i>Effectiviteit reïntegratiebeleid</i>	0			
<i>Onderwijshuisvesting beleid</i>	7	7		
<i>Aanbestedingsbeleid en aanbestedingen</i>	2	2		
<i>Subsidiebeleid en -verstrekking</i>	3	3		-
Totaal	22	17		5

Tabel IV.2a: Besluitvorming over aanbevelingen aan de raad.

Aanbevelingen	Gericht aan COLLEGE/ aantal aanbevelingen	Overgenomen?		
		Ja	Deels of nee	Onduidelijk
<i>Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen</i>	6	6		
<i>Natuur- en groenbeleid</i>	6	6		
<i>Artikel 213-A onderzoeken</i>	2			2
<i>Nazorgonderzoek</i>	0	0		
<i>Het nakomen van toezeggingen</i>	0	0		
<i>Effectiviteit reïntegratiebeleid</i>	7	7		
<i>Onderwijshuisvesting beleid</i>	6	6		
<i>Aanbestedingsbeleid en aanbestedingen</i>	4	3	1 (nee)	
<i>Subsidiebeleid en -verstrekking</i>	11	11		
Totaal	42	39	1	2

Tabel IV.2b: Besluitvorming over aanbevelingen aan het college.

Doorwerking onderzoeksrapporten

Rapport	Genummerd aantal	Feitelijk aantal	Uitgevoerd?			
			Ja	Deels/in ontwikkeling	Nee	Weet niet/Onduidelijk
<i>Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen</i>	1	1				1
<i>Nazorgonderzoek⁵⁴</i>	3	6	3	2		1
<i>Nakomen toezeggingen</i>	4	7	7			
<i>Artikel 213-A onderzoeken</i>	2	2				2
<i>Effectiviteit re-integratiebeleid</i>	0	-				-
<i>Onderwijshuisvesting beleid</i>	7	11				11
<i>Aanbestedingsbeleid en aanbestedingen</i>	2	5				5
<i>Subsidiebeleid en -verstrekking</i>	3	7				7
Totaal	22	39	10 (26%)	2 (5%)	0	27 (69%)

Tabel IV.3a: Doorwerking; uitvoering van de aanbevelingen door de raad, gericht aan de raad.

Rapport	Genummerd aantal	Feitelijk aantal	Uitgevoerd?			
			Ja	Deels/in ontwikkeling	Nee	Weet niet/Onduidelijk
<i>Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen</i>	6	18	12	6		
<i>Nazorgonderzoek⁵⁵</i>	0	0				
<i>Nakomen toezeggingen</i>	0	0				
<i>Artikel 213A-onderzoeken</i>	2	10	9	1		
<i>Effectiviteit re-integratiebeleid</i>	7	12	8			4
<i>Onderwijshuisvesting beleid</i>	6	6	3	3		
<i>Aanbestedingsbeleid en aanbestedingen</i>	4	6	5	1		
<i>Subsidiebeleid en -verstrekking</i>	11	19	10	7	2	
Totaal	42	77	47 (61%)	18 (23%)	2 (3%)	10 (13%)

Tabel IV.3b: Doorwerking; uitvoering van de aanbevelingen door het college, gericht aan het college.

⁵⁴ Het college is van mening dat enkel de gemeenteraad de vragen kan beantwoorden; de aanbevelingen waren gericht aan alleen de raad. Om die reden wil het college niet ingaan op de vraagstelling.

⁵⁵ Zie vorige voetnoot.